

**ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕС-УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з навчально-методичної роботи та ІД

____ Михайльова К. Г.

«11» червня 2024 р.

ПРОГРАМА

**КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО)
РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА»
ОПІ «БІЗНЕС-ЕКОНОМІКА ТА ЇЇ ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»**

Харків
2024

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту зі спеціальності 051 «Економіка» освітньої програми «Бізнес-економіка та її правове забезпечення» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Розробники:

Васюренко Л.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки і права Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»

Іванова О.А., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки і права, проректор з науково-дослідної роботи Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»

Войно-Данчишина О.Л., к.юр.н., доцент, доцент кафедри економіки і права Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»

Програма затверджена на засіданні кафедри економіки та права

Протокол № 2 від 10.09.2024 р.

Зав. кафедри Васюренко Л.В.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Мета та завдання комплексного кваліфікаційного іспиту.....	5
2. Організація та порядок проведення комплексного кваліфікаційного іспиту.....	6
3. Критерії оцінювання.....	8
4. Приклад комплексного кваліфікаційного завдання (екзаменаційного білету).....	11
5. Зміст дисциплін, що увійшли до комплексного кваліфікаційного іспиту та перелік контрольних питань за дисциплінами.....	12
6. Рекомендована література.....	41

ВСТУП

Комплексний кваліфікаційний іспит передбачає визначення рівня якості підготовки здобувачів рівня освіти перший (бакалаврський) спеціальності 051 «Економіка», освітньої програми «Бізнес-економіка та її правове забезпечення» факультету бізнес-управління Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія».

Комплексний кваліфікаційний іспит є останнім етапом оцінки рівня підготовки бакалаврів і включає комплексну перевірку їх знань з ключових дисциплін. Цей екзамен проводиться для студентів 4-го курсу незалежно від форми навчання (денна або заочна) у сьомому та восьмому семестрах.

Комплексний кваліфікаційний іспит має на меті оцінити загальний рівень засвоєння студентами матеріалу, який вони вивчали впродовж усього періоду бакалаврської підготовки. Це крок у підтвердженні їх кваліфікації та підготовки до професійної діяльності. Забезпечує об'єктивну оцінку студентів та дозволяє визначити, наскільки вони засвоїли ключові поняття, навички та теоретичні аспекти своєї спеціальності.

Цей етап є важливою складовою бакалаврської програми, оскільки він дає можливість переконатися, що студенти досягли необхідного рівня підготовки та готові здійснювати професійну діяльність у своїй обраній галузі.

До комплексного іспиту включені такі дисципліни:

Основи економічної теорії

Мікроекономіка

Макроекономіка

Економіка сучасного підприємства

Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини

Теорія права

Господарське право

Трудове право

Завдання для проведення комплексного кваліфікаційного іспиту розроблено відповідно до навчальних програм дисциплін, що включені до іспиту.

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту – це перелік основних питань, які складають його зміст. Вона містить змістовні питання базових дисциплін освітньої програми підготовки за рівнем освіти перший (бакалаврський), що виносяться на іспит, контрольні питання для підготовки до іспиту та список рекомендованої літератури.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

Метою комплексного кваліфікаційного іспиту є перевірка рівня засвоєння знань здобувачами рівня освіти - перший (бакалаврський) зі спеціальності, а саме оцінка розуміння теоретичних основ та практики економічних процесів та оцінка здатності самостійно аналізувати складні явища та процеси соціально-економічного та економічного міжнародного розвитку.

Завдання комплексного кваліфікаційного іспиту зі спеціальності 051 Економіка - оцінка компетентностей здобувачів вищої освіти за рівнем підготовки – перший (бакалаврський), а саме:

1. Програмні компетентності
ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК6. Здатність спілкуватися іноземною мовою. ЗК7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації. ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії. ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК14. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях. СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами. СК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки. СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати. СК5. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави. СК6. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач. СК7. Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів. СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин. СК9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси. СК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів. СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію. СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій,

пропонувати способи їх вирішення. СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності. СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.
<i>Додаткові фахові компетентності</i>
СК 15. Здатність аналізувати правові проблеми в економічній діяльності, формувати та обґрунтовувати правові позиції щодо супроводу бізнесу.
СК 16. Здатність виявляти, аналізувати та розв'язувати складні економічні проблеми та задачі, інтегруючи теоретичні знання та практичні навички з економіки та права для забезпечення ефективного функціонування та стратегічного розвитку суб'єктів господарювання.
2. Програмні результати навчання
Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.
Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя.
Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.
Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.
Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).
Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.
Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.
Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.
Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.
Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.
Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.
Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.
Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.
Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.
Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.
Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.
Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.
Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів.
Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами.
Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.
Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.

Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.
Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.
Демонструвати здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності
Пояснювати природу та зміст основних правових явищ
Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права у контексті економічних процесів.
Вміти виявляти, аналізувати та розв'язувати складні економічні проблеми та задачі, поєднуючи теоретичні знання та практичні навички з економіки та права для забезпечення ефективного функціонування та стратегічного розвитку суб'єктів господарювання.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ІСПИТУ

Комплексний кваліфікаційний іспит проводиться на 4 курсі у 7 семестрі та 8 семестрі. До ККІ іспиту допускаються студенти, які виконали навчальний план у повному обсязі.

Кожен студент отримує комплексне завдання, яке містить теоретичну (тестові питання та теоретичні питання з розгорнутою відповіддю) і практичну (задача) частини.

Теоретична частина кожного завдання включає тести, які охоплюють базові дисципліни, а саме: «Сучасна економічна теорія», «Мікроекономіка», «Макроекономіка» та два теоретичне питання із розгорнутою відповіддю з «Економіки сучасного підприємства» та «Міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин», «Теорія права», «Господарське право», «Трудове право»

Напередодні екзамену проводяться установчі консультації з кожної навчальної дисципліни, що виносяться на іспит, у тому числі щодо розв'язання практичних завдань. За день до проведення ККІ проводиться консультація на якій студенти знайомляться з порядком проведення іспиту та критеріями оцінювання.

Перевірка екзаменаційних робіт здійснюється членами Екзаменаційної комісії (ЕК) при безпосередній участі Голови ЕК. Відповіді на тести надаються автоматично програмою, результат фіксується, рішення завдань – повинно містити не лише розрахунки, а й пояснення та висновки до них.

Після закінчення складання ККІ усією групою, Екзаменаційна комісія підсумовує загальний бал по кожному студенту відповідно до шкали оцінювання, що діє у ХГУ «НУА». Результати іспиту (оцінки, спостереження, зауваження, виділення кращих відповідей, побажання і т. д.) проголошує Голова екзаменаційної комісії.

У разі незгоди з результатами ККІ, здобувач має право звернутися з письмовою заявою до деканату факультету економіки і права. За розпорядженням декану створюється комісія з представників деканату та членів кафедри, які не приймали участь у ККІ. Відповідь здобувача звіряється з еталоном наступним чином: розкривається запечатаний конверт з еталонними відповідями та проводиться перевірка правильності та повноти відповіді студента. На розгляд скарги виділяється 3 робочі дні.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання повинні відповідати та обґрунтувати набуття програмних результатів навчання (ПРН).

Оцінювання комплексного кваліфікаційного іспиту (ККІ) відбувається за 100 бальною шкалою відповідно до кредитно-модульної системи ECTS. Тобто загальна кількість балів, яку може отримати студент за усіма видами завдань складає 100 балів. Кожна складова ККІ оцінюється окремо.

Теоретичні питання із розгорнутою відповіддю оцінюється максимально у 70 балів. Повна відповідь потребує розуміння сутності питання та вільно володіти економічною термінологією, розуміти причинно-наслідкові зв'язки економічних процесів, повинен орієнтуватися серед макроекономічних та мікроекономічних моделей та економічних шкіл, розуміти економічні категорії та специфіку міжнародної економіки. Припускаються незначні погрішності, які не надають суттєвого впливу на повноту та змістовність відповіді.

Практична частина (задача) оцінюється максимально у 30 балів. Розв'язання задачі передбачає чітке, логічне послідовне викладання розрахунків, з наведенням формул, отримання правильного результату та надання змістовного висновку. За необхідності відповідь задачі супроводжується графіками.

Загальна оцінка за ККІ виставляється як сума накопичених балів за всі форми робіт виконаних студентом впродовж іспиту. Теоретичну та практичну частини.

Оцінка **«відмінно»: 90–100**(за шкалою ХГУ «НУА») виставляється за повну, глибоку, всебічну відповідь. Студент вільно володіє термінологією, засвоїв теоретичні поняття, уміє їх застосовувати на практиці, орієнтується в сучасних змінах по даній тематиці. Відповідь на теоретичне питання білету має бути вірним і повним, оформлення відповіді – акуратним, логічним та послідовним. Студент демонструє високу здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на різних рівнях; розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки; здатність пояснювати економічні та соціальні процеси явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати; здатність добре ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники. Оцінка **«дуже добре»** ставиться за умови виконання усіх вимог, які передбачено для оцінки **«відмінно»**, при наявності незначних арифметичних помилок (тобто методичний підхід до вирішення задачі є вірним, але припущені неточності у розрахунках певних показників).

Припускаються незначні випадкові погрішності, які не надають суттєвого впливу на повноту та змістовність відповіді.

Оцінка **«дуже добре»: 80–89**(за шкалою ХГУ «НУА») ставиться за повне засвоєння програмного матеріалу та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних задач. Студент демонструє високу здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на різних рівнях; розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки; здатність пояснювати економічні та соціальні процеси явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати; здатність добре

ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники. Оцінка «дуже добре» ставиться за умови виконання усіх вимог, які передбачено для оцінки «відмінно», при наявності незначних арифметичних помилок (тобто методичний підхід до вирішення задачі є вірним, але припущені неточності у розрахунках певних показників).

Оцінка «добре»: 70 –79(за шкалою ХГУ «НУА») ставиться за повне засвоєння програмного матеріалу та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних задач. Студент демонструє здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на різних рівнях; розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки; здатність пояснювати економічні та соціальні процеси явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати; здатність добре ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

Оцінка «добре» ставиться за умови виконання усіх вимог, які передбачено для оцінки «дуже добре», при наявності незначних арифметичних помилок, не зовсім повних висновків по одержаних результатах вирішення задачі. Оформлення відповіді має бути охайним.

Оцінка «задовільно»: 60 –69(за шкалою ХГУ «НУА») ставиться за неповне висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних задач. Студент демонструє достатню здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на різних рівнях; розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки; здатність пояснювати економічні та соціальні процеси явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати; здатність добре ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

Оцінка «задовільно» ставиться за умови, якщо завдання в основному виконане та мету завдання досягнуто, а студент при відповіді продемонстрував розуміння основних положень та матеріалу курсу.

Оцінка «достатньо»: 50 –59(за шкалою ХГУ «НУА») ставиться за часткове висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних задач. Оцінка «достатньо» ставиться також у тому випадку, якщо припущені методичні помилки у розрахунку одного показника або відповіді на питання, зроблені питомі висновки по результатах розрахунків. Студент частково демонструє здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на різних рівнях; часткове розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки; часткову здатність пояснювати економічні та соціальні процеси явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати; здатність

добре ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

Оцінка **«незадовільно»: 25-49** (за шкалою ХГУ «НУА») ставиться за не опанування значної частини програмного матеріалу, невміння виконувати практичні завдання, розв'язувати задачі або за невиконання завдання в цілому. Студент фрагментарно демонструє здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на різних рівнях; має місце дуже низьке розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки; має місце часткова здатність пояснювати економічні та соціальні процеси явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати; фрагментарна здатність ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники. Рекомендується перескладання.

Оцінка **«незадовільно»: 0-24** (за шкалою ХГУ «НУА») ставиться за не опанування програмного матеріалу, невміння виконувати практичні завдання, розв'язувати задачі або за невиконання завдання в цілому. Студент не здатен продемонструвати знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на різних рівнях; має місце нерозуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки; присутня фрагментарна здатність пояснювати економічні та соціальні процеси явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати; має місце також фрагментарна здатність ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники. Не одне з завдання ККІ не виконано повністю, а представлені результати є низькими.

4. ПРИКЛАД КОМПЛЕКСНОГО АТЕСТАЦІЙНОГО ЗАДАННЯ (ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ)

Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»

Факультет «Бізнес-управління» (денна/заочна форма навчання)
Освітній рівень – перший (бакалаврський)
Спеціальність 051 Економіка
Освітня програма «Бізнес-економіка та її правове забезпечення»
Комплексний кваліфікаційний іспит зі спеціальності

Семестр 8

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

I. Теоретична частина

1.1 Тестові завдання (комп'ютерне тестування)

1.2 Теоретичні питання з розгорнутою відповіддю:

1.2.2 Основні виробничі фонди: поняття та класифікація, ознаки.

1.2.3 Форми міжнародних економічних відносин: стисла характеристика.

II. Практична частина

Розв'язати задачу

Дані про показники експортних операцій умовної країни представлені в таблиці 1.

Таблиця 1. Показники експортних операцій

Показники	Одиниця виміру	Умовні позначення	Базисний рік	Звітний рік
Валютна виручка за реалізовану експортну продукцію	млрд. грн.	BE	29,7	33,5
Внутрішня вартість експортної продукції	млрд. грн.	CE	25,2	28,6
Середні залишки оборотних коштів для виробництва експортної продукції	млрд. грн.	OCE	3,1	3,8

Визначити:

1) оборотність коштів, вкладених в експорт;

2) коефіцієнт віддачі коштів, вкладених в експортну продукцію.

Зробити висновки.

Харківський гуманітарний університет
«Народна українська академія»

Факультет «Бізнес-управління» (денна/заочна форма навчання)
Освітній рівень – перший (бакалаврський)
Спеціальність 051 Економіка

Семестр 8

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу на підставах, не пов'язаних із винними діями працівника.

2. Кримінальні правопорушення у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання: поняття та види.

3. Практичне завдання з ЦП-1.

Між підприємством та молодими працівниками був укладений договір, в силу якого підприємство зобов'язувалося виплачувати останнім стипендії в період їхнього навчання у закладі вищої освіти, а молоді працівники взяли на себе зобов'язання повернутися після закінчення ЗВО на підприємство та відпрацювати там не менше 3 років за отриманою спеціальністю.

Після закінчення ЗВО кілька працівників відмовилися повернутися на підприємство та влаштувалися на роботу в іншому місті. Підприємство пред'явило до них позов про стягнення коштів, витрачених на їхнє навчання. Заперечуючи проти позову, адвокат працівників звернув увагу суду на те, що укладення таких договорів не передбачено цивільним законодавством, і тому між підприємством і молодими працівниками, котрі були направлені на навчання до ЗВО, не виникло цивільно-правового зобов'язання. З огляду на це, на його думку, у позові необхідно відмовити.

Яке рішення має ухвалити суд?

5. ЗМІСТ КОМПЛЕКСНИХ ЗАВДАНЬ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

1. Основи економічної теорії

1.1. Предмет і метод економічної теорії

Суспільство і економіка. Предмет, цілі і завдання економічної теорії. Визначення предмета економічної теорії. Мікро- , макро - , мега- економіка . Структура курсу економічної теорії. Методологія економічної науки. Методи пізнання економічних процесів. Історичні школи економічної теорії. Сучасні напрямки економічної думки. Розвиток економічної думки в Україні.

1.2 . Суспільне виробництво

Суспільне виробництво і його структура . Взаємозв'язок розвитку потреб і напрямків розвитку виробництва. Структура суспільного виробництва . Фактори виробництва. Крива виробничих можливостей. Альтернативна вартість . Проблеми

оптимальної комбінації , взаємозамінності та ефективного використання факторів виробництва. Продукт виробництва. Необхідний і додатковий продукт.

1.3. Обмеженість ресурсів та економічна організація виробництва

Фактори та ресурси виробництва. Тенденції розвитку сучасного виробництва. Тенденція концентрації. Монополізація. Вертикальна інтеграція. Тенденція децентрації. Малий бізнес. Вертикальна дезінтеграція. Диверсифікація. Екстенсивний та інтенсивний тип розвитку. Піраміда Маслоу. Абсолютна та відносна обмеженість ресурсів. Крива виробничих можливостей як економічна модель вибору в умовах обмеженості ресурсів.

1.4. Товар і гроші в ринковій економіці

Поняття товарного господарства. Умови перетворення натурального виробництва в товарне. Товар і його властивості; споживча вартість і вартість. Суспільний характер праці. Значення і проблеми поділу праці . Кооперація та інтеграція. Розвиток форм товарообігу. Грошова форма вартості. Гроші та їх еволюція. Сутність грошей , їх види та функції. Закони товарно-грошового обігу. Поняття грошової системи. Еволюція грошових відносин і поява нових видів платіжних засобів. Ефективність функціонування грошової системи країни.

1.5. Ринок: структура та інфраструктура

Економічні та соціальні умови формування та становлення ринку. Еволюція теоретичних поглядів на формування ринку.

Модель кругообігу доходів, ресурсів і товарів. Функції ринку. Необхідність державного регулювання економіки. Зовнішні ефект, суспільне благо. Структура ринку, види ринків та їх класифікація. Традиційна , адміністративно - командна, ринкова та змішана економіка.

1.6. Попит і пропозиція в ринковій економіці

Ринковий механізм як взаємодія і взаємозв'язок елементів ринку: попиту , пропозиції та ціни . Кон'юнктура ринку. Поняття попиту і пропозиції . Закон і функція попиту . Вплив цінових і нецінових факторів на попит. Пропозиції та фактори його визначають .

Функція пропозиції, її графічне зображення. Детермінанти пропозиції . Ринкова рівновага і ціна рівноваги.

1.7. Аналіз поведінки споживача

Теорії споживчої поведінки. Раціональний споживчий вибір. Концепція еластичності. Коефіцієнт еластичності і його можливі значення . Вплив еластичності попиту на поведінку виробників. Еластичність попиту та пропозиції. Фірма як основна структурна одиниця бізнесу.

1.8. Витрати виробництва , ціна і прибуток

Витрати виробництва і необхідність їх мінімізації. Сутність і структура витрат. Класифікація витрат в сучасній економічній діяльності. Бухгалтерська та

економічний прибуток. Нормальна прибуток і її трактування. Стратегії ціноутворення та визначення цін з використанням різних методик.

1.9. Ринок факторів виробництва

Актори виробництва: їх комбінування і взаємозамінність. Формування попиту на виробничі ресурси і фактори, що його визначають. Трактування сутності капіталу. Основний і оборотний капітал. Амортизація. Відсоток на капітал і суть процесу дисконтування. Ринок праці. Теорії та форми заробітної плати. Земля як фактор виробництва. Теорія ренти та її види.

1.10. Національна економіка : цілі та результати

Макроекономіка: об'єкт дослідження, основні проблеми, зв'язок з мікроекономікою. Суспільне відтворення як основа існування національної економіки. Показники національного виробництва, система національних рахунків. Вимірювання обсягів національного виробництва: ВВП і ВВП. Варіанти розрахунку ВВП. Показники використання валового внутрішнього продукту. Необхідність переходу України до світових стандартів статистики та обліку.

1.11. Формування і розподіл доходів

Стратегія держави в сфері розподілу доходів. Поняття доходів. Економічна природа доходів. Трансферти. Функціональний і вертикальний розподіл доходів. Крива Лоренца. Диференціація доходів. Коефіцієнт Джині. Децильний коефіцієнт. Номінальні та реальні доходи. Особистий розташовуваний доход. Споживання і зберігання доходів.

Три групи споживання доходів. Закон Енгеля. Якість життя. Зберігання доходів. Фактори зберігання доходів. Прибуток банку. Фактори інвестицій. Значення зберігання для економічного розвитку.

1.12. Відтворення й економічне зростання

Економічне зростання як узагальнюючий результат функціонування національної економіки. Способи вимірювання економічного зростання. Джерела і витрати економічного зростання, можливі негативні наслідки. Завдання забезпечення рівноваги зростання ВВП і цін. Циклічність економічного розвитку та її причини. Фази економічного циклу.

1.13. Макроекономічна нестабільність

Макроекономічна рівновага і способи його забезпечення. Концепції зайнятості населення. Рівень зайнятості трудових ресурсів. Безробіття як прояв макроекономічної нестабільності та її види. Економічні та соціальні витрати безробіття. Закон Оукена. Інфляція і дефляція - результат різких змін купівельної спроможності грошей. Інфляція, її причини, види і вимір. Соціально - економічні наслідки інфляції. Крива Філіпса та стагфляція. Антиінфляційна політика.

1.14. Грошово-кредитна система

Гроші і грошова маса . Компоненти грошової маси. Елементи грошової системи . Макроекономічна рівновага на грошовому ринку. Попит і пропозиція грошей , їх залежність від економічної кон'юнктури. Грошово- кредитна система, її функції та структура. Банківська система , спеціальні кредитні установи. Національний банк та його функції та інструменти регулювання грошового обігу.

1.15. Фінанси та фінансова система

Фінанси суспільства, сутність і роль в забезпеченні економічного зростання. Суб'єкти фінансових відносин. Фінансова система і держбюджет. Бюджетний дефіцит.

Податки як економічна база та інструмент фінансової політики держави . Типізація податків. Крива Лаффера. Фіскальна політика держави та її роль у державному регулюванні економічних процесів . Бюджетний дефіцит і державний борг. Внутрішній і зовнішній державний борг.

1.16. Світове господарство: особливості становлення і розвитку

Поняття світового господарства. Міжнародний поділ праці як об'єктивна основа становлення і розвитку світового господарства. Міжнародна міграція робочої сили і капіталу. Міжнародна торгівля. Типи зовнішньоторговельної політики. Інтеграційні процеси у світовій економіці. Міжнародні економічні організації.

1.17. Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток України

Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем. Глобалізація світової економіки. Глобальні проблеми і шляхи їх розв'язання. Небезпека глобальних проблем. Міжнародне співробітництво в розв'язанні глобальних проблем та розвитку світового господарства. Джерела подолання глобальних проблем.

Контрольні питання до дисципліни

1. Суспільне виробництво і основні чинники економічного розвитку.
2. Економічна теорія як наукова засада економічної політики.
3. Становлення та еволюція економічної теорії.
4. Товарне виробництво, його сутність і закони.
5. Економічна теорія товару та грошей.
6. Еволюція відносин власності.
7. Власність як економічна категорія.
8. Відносини власності в ринковій економіці.
9. Поняття власності. Типи, форми і види власності.
10. Трансформація форм власності в Україні.
11. Відтворення та економічне зростання.
12. Ринок і закони його функціонування.
13. Види взаємодії суб'єктів ринку: конкуренція та монополія.

14. Підприємство в системі економічних відносин.
15. Сутність, форми та сучасні особливості підприємницької діяльності.
13. Капітал і наймана праця.
14. Рентні відносини в аграрній сфері. Диференційна і абсолютна рента.
15. Закони, структура і механізм функціонування ринкової економіки.
16. Підприємництво як форма діяльності в умовах ринкової економіки.
17. Ринок робочої сили і проблема зайнятості.
18. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх державне регулювання.
19. Доходи від власності.
20. Управління в ринковій економіці.
21. Сутність, структура і механізм функціонування фінансів.
22. Державні фінанси та бюджет.
23. Кредитно-банківська система.
24. Інфляція як макроекономічне явище.
25. Прогнозування і планування економіки в умовах ринкових відносин.
26. Державне регулювання ринкової економіки.
27. Економічне зростання та його чинники. Економічні цикли.
28. Форми суспільного продукту в процесі відтворення.
29. Міжнародна торгівля. Типи зовнішньоторговельної політики.
30. Глобалізація світової економіки.

2. Мікроекономіка

2.1. Предмет, метод та завдання курсу «Мікроекономіка»

Місце мікроекономіки в системі економічної науки, її роль у формуванні методологічної, термінологічної та інструментальної баз прикладної економіки.

Предмет мікроекономіки – вивчення поведінки окремих економічних суб'єктів (фірм, домашніх господарств) ринкової економіки, цін, обсягів продукції на окремих ринках, факторів, що впливають на зміни попиту та пропозиції окремих товарів; виявлення в поведінці окремих індивідів спонукальних мотивів розподілу ресурсів для досягнення альтернативних цілей.

Методологічні принципи і методи мікроекономічного аналізу (граничний аналіз, функціональний аналіз, рівноважний підхід; ідеальне моделювання, оптимізаційні і рівноважні моделі; економічний експеримент).

2.2. Теорія граничної корисності та поведінка споживача

Корисність в економічній теорії та проблема її виміру. Зв'язок корисності блага з його рідкістю. Парадокс води і алмазів. Припущення в економічній теорії стосовно поведінки споживача. Фактори, що визначають вибір споживача на ринку товарів і послуг. Функції корисності, їх види. Маржиналістська концепція економічного аналізу. Процес споживання та динаміка зміни сукупної та граничної користі. Перший і другий закони Госсена. Рівновага споживача з кардиналістських позицій.

2.3. Ординалістська теорія поведінки споживача

Криві байдужості як спеціальний інструмент мікроаналізу. Властивості кривих байдужості. Форми кривих байдужості (для абсолютних замінників; для товарів, які жорстко взаємодоповнюють; для товарів, що є неповними замінниками та ін.). Гранична норма заміщення. Зміна граничної корисності при русі по кривій байдужості.

2.4. Аналіз поведінки споживача

Загальна умова рівноваги споживача. Реакція споживача на зміну ціни на благо. Лінія «ціна-споживання». Крива індивідуального попиту. Крива ринкового попиту на конкретне благо.

Реакція споживача на зміну доходу. Лінія «дохід-споживання». Типи кривих «дохід-споживання» залежно від якості товарів (для нормальних товарів, для товарів нижчої якості). Крива рівня життя. Криві Енгеля. Закон Енгеля.

Загальний ефект від зміни ціни на благо. Ефект заміщення та ефект доходу. Дія ефекту доходу і ефекту заміщення для нормальних товарів, для товарів нижчої якості, для товарів Гіффена.

2. 5. Попит, пропозиція, їх взаємовідносини

Попит та закон попиту. Криві індивідуального та ринкового попиту. Функція попиту. Нецінові чинники попиту (доходи споживачів, ціни на товари-субститути, ціни на товари-комплемента, місткість ринку, смаки і уподобання, сподівання щодо майбутніх економічних умов, особливі фактори (погода та ін.)). Зміна обсягу попиту і зміна попиту в цілому.

Пропозиція та закон пропозиції. Криві індивідуальної та ринкової пропозиції. Функція пропозиції. Зміна обсягу пропозиції і зміна пропозиції в цілому.

Взаємодія попиту та пропозиції. Ринкова рівновага. Рівноважні ціна та обсяг. Вплив на рівновагу через зміни умов оподаткування. Умови сталої рівноваги за Л. Вальрасом і А. Маршаллом. Використання моделі павутини для аналізу динамічної рівноваги.

2.6. Мікроекономічна модель фірми

Поняття і цільова функція фірми. Економічна природа фірми. Неокласичний і неоінституційний підходи до визначення фірми. Функціональна роль фірми як економічного агента в моделі кругообігу. Основні типи фірм у ринковій економіці. Суть трансакційних витрат. Тривалість періоду, на який поширюється рішення фірми. Ключові моменти аналізу поведінки фірми. Сутність і основні риси підприємництва. Умови розвитку підприємницької діяльності. Організаційно-правові форми підприємств в сучасній Україні, їх характеристика.

Причини виникнення підприємств державного сектора, основні їх риси і функції, які вони виконують в економіці.

2.7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника

Теорія виробництва. Фактори виробництва. Умови виробництва товарів та послуг. Технологія і виробнича функція. Технічна і економічна ефективність. Поняття і параметри виробничої функції. Властивості виробничої функції.

Взаємозаміна виробничих факторів. Гранична норма технологічного заміщення. Види виробничих функцій (функція Коба-Дугласа, функція Леонтьєва, функція з повним заміщенням факторів виробництва).

Довгостроковий і короткостроковий періоди: визначення понять. Сукупний, середній і граничний продукти виробництва. Закон спадної граничної продуктивності змінного фактора виробництва (закон убиваючої віддачі). Ефект масштабу.

Економічна інтерпретація ізокошти. Умова мінімізації витрат виробництва фіксованого обсягу продукції. Оптимум виробника. Лінія росту фірми (ізокліналь).

2.8. Витрати виробництва

Економічний та бухгалтерський підходи до оцінки діяльності фірми. Концепція витрат в економічній теорії (альтернативні витрати). Основні види витрат виробництва (постійні, змінні, сукупні, граничні витрати). Основні види постійних витрат. Основні види змінних витрат. Визначення середніх витрат виробництва. Визначення граничних витрат виробництва. Витрати фірми в короткостроковому періоді. Крива граничного доходу MR конкурентної фірми. Правило найменших витрат. Витрати фірми на довгострокових інтервалах.

2.9. Ринок досконалої конкуренції

Умови формування ринку досконалої конкуренції. Відмінності між підприємницькою і конкурентною фірмами. Мета діяльності конкурентної фірми.

Попит на продукцію конкурентної фірми. Граничний дохід конкурентної фірми. Пропозиція конкурентної фірми. Ринкова пропозиція і її детермінанти (кількість фірм у галузі; середній розмір фірми; ціни змінних ресурсів, що використовуються фірмами; технологія). Рівновага на ринку досконалої конкуренції. Пропозиція фірми в довгостроковому періоді. Рівновага галузі. Парадокс прибутку.

2.10. Монопольний ринок

Характерні ознаки монопольного ринку та монопольної фірми. Бар'єри входу в галузь і виходу з неї. Різновиди монополій (чиста, природна, проста, закрита, відкрита адміністративна). Попит на продукт монопольної фірми. Попит, сукупний дохід, граничний дохід в умовах простої монополії. Показники монопольної влади (індекс Лернера, індекс Герфіндала-Хіршмана, питома вага фірми на ринку та ін.). Антимонопольна політика, обмеження монопольної влади.

2.11. Олігополія та монополістична конкуренція

Загальні риси олігополістичних ринків. Причини виникнення олігополістичних структур. Особливості організації олігополістичного ринку. Кооперативні та некооперативні моделі поведінки олігополістів. Цінові війни. Ознаки і поширення монополістичної конкуренції. Визначення галузі. Короткострокова та довгострокова рівновага фірми при монополістичній конкуренції. Нецінова конкуренція. Витрати нецінової конкуренції (витрати, пов'язані з поліпшенням якості існуючих або з розробкою нових товарів; витрати реалізації). Фактори, що впливають на рекламний бюджет.

2. 12.Ринки факторів виробництва

Мікроекономічний аналіз ринків факторів виробництва. Фактори виробництва (праця, капітал, земля, підприємницькі здібності, інформація). Функції ринків факторів виробництва. Досконало конкурентний і недосконало конкурентний ринки факторів виробництва. Граничний продукт, гранична доходність ресурсу. Мінімізація витрат фірмою. Попит на фактори виробництва. Еластичність попиту на фактори виробництва. Пропозиція факторів виробництва. Крива пропозиції факторів виробництва в умовах досконалої і недосконалої конкуренції Рівновага ринку факторів виробництва в умовах недосконалої конкуренції.

Ринок праці: пропозиція праці (сутність індивідуальної і ринкової пропозиції послуг праці); рівновага на ринку праці; недосконала конкуренція та державне регулювання ринку праці. Ринок землі: пропозиція і попит на землю; рівновага. Гранична доходність землі як економічного ресурсу. Ринки капіталу: капітал та інвестиції.

2.13.Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту

Індивідуальний і суспільний добробут: індивідуальний добробут, корисність і надлишок споживача; суспільний добробут і соціальний вибір; добробут, багатство і доходи. Проблеми розподілу доходів. Часткова та загальна рівновага. Діаграма Еджворта. Ефективність виробництва. Форми прояву неспроможності ринку. Обмін та ефективність розподілу. Економічна теорія добробуту. Вимірювання нерівності і бідності.

2.14.Інституціональні аспекти ринкового господарства

Правові передумови для ринкових суб'єктів. Інституціональна природа сучасної фірми. Недосконалість ринку: теоретичне обґрунтування державного втручання в економіку. Економічні функції держави. Позаринкові зовнішні ефекти. Позитивні і негативні зовнішні ефекти. Інструменти вирішення проблеми позитивних та усунення негативних зовнішніх ефектів: коригуючі податки і субсидії. Зовнішні ефекти і права власності. Суть та значення теореми Коуза. Чисті суспільні, приватні та змішані блага. Теорія суспільного вибору.

Контрольні питання до дисципліни

1. Значення мікроекономіки в системі економічних знань.
2. Предмет економічної теорії. Генезис і розвиток.
3. Економічна теорія прав власності.
4. Мікроекономічне благо, його ознаки, властивості і атрибути.
5. Суспільні блага, їх цінність і ціна.
6. Економічні системи: основні ступені розвитку і сучасність.
7. Крива виробничих можливостей.
8. Принцип альтернативності в мікроекономіці.
9. Моделі кругообігу в різних економічних теоріях.
10. Внесок А.Маршала в розвиток теорії ринкового господарства.
11. Теорія поведінки споживача: загальні положення.

12. Корисність: суть, види, властивості.
13. Кардиналістська теорія корисності. Умови рівноваги.
14. Ординалістська теорія корисності. Оптимум споживача.
15. Теорія граничної корисності.
16. Австрійська економічна школа і її внесок в розвиток теорії граничної корисності.
17. Ефекти споживчого попиту.
18. Попит і пропозиція. Чинники попиту і пропозиції.
19. Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага.
20. Ефекти оподаткування в мікроекономіці.
21. Концепція еластичності попиту і еластичності пропозиції.
22. Практичне застосування теорії еластичності.
23. Теорія виробництва економічних благ.
24. Технологія і виробнича функція. Моделі виробничої функції.
25. Економічна природа фірми. Основні форми ділових підприємств.
26. Витрати виробництва: суть, структура, проблема мінімізації.
27. Граничний продукт і граничні витрати.
28. Економічна природа прибутку фірми: його види і принцип максимізації.
29. Рівновага фірми в короткостроковому періоді, типи фірм.
30. Рівновага фірми в довгостроковому періоді.
31. Класифікація ринкових структур.
32. Механізм функціонування ринку в умовах досконалої конкуренції.
33. Механізм функціонування ринку в умовах монополії.
34. Монополістична конкуренція: суть, визначення ціни і обсягів виробництва.
35. Ринок суспільних благ: попит на суспільне благо, ефективний обсяг виробництва.

3.Макроекономіка

3.1. Макроекономіка як наука

Макроекономіка як розділ економічної науки. Суть макроекономічного аналізу. Відмінність між мікро- та макроекономічним аналізом. Нормативна та позитивна макроекономіка. Основні макроекономічні проблеми. Функції макроекономіки. Методологія макроекономічного аналізу. Макроекономічний аналіз *ex post* та *ex ante*. Макроекономічні моделі та їх різновиди.

3.2. Макроекономічні показники у системі національних рахунків

Система національних рахунків та історія її створення. Елементи системи національних рахунків. Основні макроекономічні показники. Валовий внутрішній продукт (ВВП). Валовий національний дохід (ВНД). Чисті доходи чинників (ЧДЧ). Принципи обліку ВВП. Індекс споживчих цін (ІСЦ). Дефлятор ВВП (індекс Пааше). Темп (рівень) інфляції. Темп зміни вартості життя. «Ідеальний» індекс Фішера. Співвідношення показників у системі національних рахунків. Чистий внутрішній продукт (ЧВП). Чистий національний дохід (ЧНД). Валовий кінцевий дохід (ВКД). Чистий кінцевий дохід (ЧКД). Матеріальні та нематеріальні елементи національного

багатства.

3.3. Товарний ринок

Кругообіг продукту, витрат і доходів. Двосекторна схема кругообігу продукту, витрат і доходів. Повна (чотирьохсекторна) схема кругообігу продукту, витрат і доходів. Основна макроекономічна тотожність. Сукупний попит та його структура. Закон сукупного попиту. Крива сукупного попиту. Цінові чинники сукупного попиту. Нецінові чинники сукупного попиту. Сукупна пропозиція та її структура. Закон сукупної пропозиції. Відрізки кривої сукупної пропозиції: кейнсіанський, висхідний, класичний. Цінові чинники сукупної пропозиції. Нецінові чинники сукупної пропозиції. Взаємодія сукупного попиту і сукупної пропозиції. Встановлення рівноважного рівня цін і рівноважного об'єму національного виробництва. Рівновага в моделі *AD-AS*. Шоки в сукупному попиті і в сукупній пропозиції.

3.4. Ринок праці

Ринок праці та його складові. Функції ринку праці. Особливості ринку праці. Попит на працю і чинники, що його визначають. Чинники пропозиції праці. Крива попиту на працю в неокласичній концепції. Номінальна і реальна заробітна платня. Крива пропозиції праці в неокласичній концепції. Рівновага на ринку праці з погляду неокласичного підходу. Кейнсіанський підхід до теорії зайнятості. Основні показники ринку праці: зайнятість та безробіття. Склад робочої сили. Рівень безробіття. Причини і типи безробіття. Фрикційне, структурне і циклічне безробіття. Теоретичні концепції ринку праці. Класична і неокласична концепції ринку праці. Наслідки безробіття. Неекономічні і економічні наслідки безробіття. Закон Оукена.

3.5. Грошовий ринок

Гроші, їх функції і види. Суть грошей та їх специфічні особливості. Функції грошей: міра вартості, засіб платежу, засіб заощадження. Товарні і символічні гроші. Кредитні гроші. Попит на гроші. Класична кількісна теорія попиту на гроші. Кількісне рівняння обміну І. Фішера і кембріджське рівняння. Кейнсіанська теорія переваги ліквідності. Ставка відсотка як альтернативні витрати зберігання готівки. Гранична схильність до переваги ліквідності. Ліквідна пастка. Попит на гроші в сучасній теорії портфеля. Монетарістська (нова кількісна) теорія грошей М. Фрідмана. Модель Баумоля-Тобіна. Пропозиція грошей. Система грошових агрегатів. Квазі-гроші. Чинники, що визначають пропозицію грошей. Рівновага на ринку грошей. Механізм відновлення і підтримки рівноваги на грошовому ринку. Показники грошового ринку.

3.6. Інфляційний механізм

Поняття й види інфляції. Суть інфляції. Купівельна спроможність (цінність) грошей. Інфляційні причини зростання цін. Види інфляції залежно від різних критеріїв. Рівень (темп) інфляції. Помірна (повзуча) інфляція. Інфляція, що галопує. Висока інфляція. Гіперінфляція. Управління інфляційним процесом і формування

інфляційних очікувань. Дефляція, дезінфляція, стагфляція. Моделі інфляції. Інфляція попиту. Інфляція витрат. Інфляційна спіраль. Зовнішні і внутрішні чинники інфляції. Інфляція, що імпортується. Взаємозв'язок інфляції і безробіття. Крива Філіпса. Чинники, що впливають на рівень інфляції. Короткострокова і довгострокова крива Філіпса. Наслідки інфляції.

3.7. Споживання домогосподарств

Споживання і заощадження: поняття і чинники. Поняття споживання і заощаджень. Мотиви, за якими домогосподарства здійснюють заощадження. Чинники, що роблять вплив на перерозподіл доходу на споживання і заощадження. Кейнсіанська модель споживання. Основні положення моделі. «Парадокс Кузнеца». Теорія міжтимчасового споживчого вибору І. Фішера. Міжтимчасовий вибір. Рівняння міжтимчасового бюджетного обмеження. Ефект доходу і ефект заміщення. Гіпотеза життєвого циклу Ф. Модільяні. Припущення моделі. Основні положення моделі. Теорія перманентного доходу М. Фрідмана.

3.8. Приватні інвестиції

Інвестиції та інвестиційний попит. Поняття інвестицій та інвестиційного попиту. Види інвестицій. Фіксовані інвестиції. Валові внутрішні приватні інвестиції. Чисті інвестиції. Чинники, від яких залежить інвестиційний попит. Автономні інвестиції і модель мультиплікатора. Функція автономних інвестицій. Мультиплікатор автономних витрат. Механізм мультиплікатора автономних витрат. Парадокс Харрода. Парадокс ощадливості. Індуковані інвестиції і принцип акселератора. Функція індукованих інвестицій. Принцип акселератора інвестицій. Коефіцієнт прирістної капіталоємності продукції. Кейнсіанська теорія інвестицій. Співвідношення заощаджень і інвестицій в кейнсіанській теорії. Гранична ефективність капіталу.

3.9. Сукупні витрати та ВВП

Рівновага в моделі «витрати-випуск». Макроекономічна рівновага. Модель «витрати-випуск» (модель «кейнсіанського хреста»). Фактичні і плановані сукупні витрати. Рівновага в моделі «вилучення-ін'єкції». Поняття ін'єкцій і вилучень. Висновки, зроблені для простої моделі економіки, і для моделі відкритої економіки за участю держави. Рецесійний та інфляційний розриви. Вплив індукованих інвестицій. Гранична схильність до інвестування за доходом. Кейнсіанський мультиплікатор сукупних витрат з урахуванням індукованих інвестицій. Парадокс заощаджень.

3. 10. Економічна динаміка

Економічний цикл та його фази. Темп економічного розвитку. Економічна кон'юнктура. Показники економічної кон'юнктури: проциклічні, контрциклічні, ациклічні. Види економічних циклів. Малі цикли (Кітчина). Класичні (середні) цикли (Жуглара). Довгі цикли (хвилі) Кондратьєва. Сторічні цикли. Циклічні та нециклічні коливання. Економічне зростання та його показники. Межкрайнові та міжтимчасові відмінності в рівні і темпах розвитку. Поняття економічного

зростання. Графічна інтерпретація економічного зростання. Крива виробничих можливостей. Чинники економічного зростання з боку пропозиції. Чинники економічного зростання з боку попиту. Чинники розподілу. Інституційні чинники. Поняття виробничої функції. Виробнича функція Кобба-Дугласа. Граничний продукт капіталу. Граничний продукт праці (MPL). Закон спадного граничного продукту. Залишок Солоу. Золотий рівень капіталоозброєності або «золоте правило накопичення» Фелпса. Наслідки економічного зростання.

3.11. Держава в системі макроекономічного регулювання

Теоретичні підходи до державного регулювання економіки. Поняття державного регулювання економіки. Економічні функції держави. Метод прямої дії на економіку. Непрямий метод регулювання. Основні об'єкти державного регулювання економіки. Адміністративні і економічні важелі державного регулювання.

3.12. Фіскальна політика: цілі та інструменти

Фіскальна політика: цілі та інструменти. Поняття фіскальної (бюджетно-податкової) політики. Цілі фіскальної політики як стабілізаційної політики. Інструменти фіскальної політики: доходи і витрати державного бюджету. Державний бюджет. Бюджетна система. Основні джерела державних доходів. Податки та їх функції. Податкова система. Переваги і недоліки фіскальної політики. Переваги і недоліки дискреційної фіскальної політики. Внутрішній і зовнішній лаги. Переваги і недоліки недискреційної фіскальної політики. Фіскальна політика і сукупна пропозиція. Крива Лаффера. Теорія економіки пропозиції.

3.13. Бюджетний дефіцит і державний борг

Фіскальна політика, бюджетний дефіцит і державний борг. Сальдо державного бюджету. Профіцит і дефіцит державного бюджету. Фактичний, структурний і циклічний бюджетний дефіцит. Основні концепції балансування бюджету. Емісійний спосіб фінансування дефіциту бюджету (монетизація дефіциту). Фінансування дефіциту бюджету за рахунок внутрішнього боргу. Обслуговування державного боргу. Ефект витіснення приватних інвестицій. Фінансування дефіциту бюджету за допомогою зовнішнього боргу. Тягар боргу для економіки країни.

3.14. Грошово-кредитна політика: цілі та інструменти

Грошово-кредитна політика: цілі та інструменти. Стратегічні і тактичні цілі грошово-кредитної політики. Банківська система. Функції центрального банку. Функції комерційного банку. Таргетування інфляції. Інструменти грошово-кредитної політики. Види грошово-кредитної політики та їх вплив на економіку. Стимулююча грошово-кредитна політика. Стримуюча (обмежувальна) грошово-кредитна політика. Механізм грошової трансмісії. Політика дешевих грошей. Політика дорогих грошей. Переваги і недоліки грошово-кредитної політики.

3. 15. Зовнішньоекономічна діяльність

Платіжний баланс: макроекономічне значення і структура. Моделі малої і

великої відкритої економіки. Поняття і структура платіжного балансу. Валютний курс та його регулювання. Стабілізаційна політика у відкритій економіці. Модель Манделла-Флемінга. Подвійна рівновага в економіці: внутрішня і зовнішня. Призначення моделі Манделла-Флемінга. Висновки моделі Манделла-Флемінга.

Контрольні питання до дисципліни

1. Поняття макроекономіки як науки.
2. Суб'єкти, об'єкти та предмет макроекономіки.
3. Основні функції макроекономіки.
4. Економічні системи та їх характеристика.
5. Методи та моделі макроекономіки.
6. Історичні аспекти розвитку макроекономіки.
7. Моделі економічного кругообігу.
8. Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного рахівництва.
9. Основні макроекономічні показники та їхня характеристика.
10. Методи вимірювання ВВП.
11. Номінальний та реальний ВВП, дефлятор ВВП.
12. Суспільний добробут та проблеми його кількісного визначення.
13. Нові макроекономічні показники.
14. Економічні цикли та їх фази.
16. Інфляція та її види. Вимірювання інфляції.
17. Зайнятість та безробіття: основні причини та види .
19. Економічні і соціальні наслідки кон'юнктурного безробіття.
20. Закон Артура Оукена та втрати економіки від циклічного безробіття.
21. Зв'язок інфляції та безробіття. Крива А. Філіпса.
22. Інвестиції та фактори інвестування.
23. Поняття інвестиційного попиту.
24. Структура сукупного попиту.
25. Цінові та нецінові фактори, що визначають сукупний попит.
26. Сукупна пропозиція.
27. Основні положення класичної теорії державного регулювання.
28. Кейнсіанська теорія макроекономічного регулювання.
29. Альтернативні концепції макроекономічного регулювання.
30. Сутність бюджетно-податкової політики держави.
31. Податкова система держави. Крива Лаффера.
32. Державний бюджет та його функції. Політика державних видатків.
33. Сутність та функції грошей.
34. Ринок праці. Заробітна плата як ціна робочої сили. Крива Лоренца.
35. Форми міжнародних економічних відносин.

4. Економіка сучасного підприємства

Тема 4.1. Основи підприємницької діяльності

Предмет, мета й завдання курсу. Об'єкт і методи дослідження. Місце «Економіки підприємства» у системі економічних наук.

Сутність та основні функції підприємницької діяльності. Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні. Моделі підприємництва. Договірні взаємовідносини в підприємницькій діяльності. Класифікація договорів за сферами діяльності. Структура договору. Сутнісно-змістова характеристика форм співробітництва. Міжнародна підприємницька діяльність. Різновиди зовнішньоекономічної діяльності. Регулювання міжнародної підприємницької діяльності.

Тема 4.2. Підприємство як суб'єкт господарювання

Поняття підприємства й фактори виробництва. Правові основи функціонування підприємств в Україні. Система цілей діяльності підприємства. Класифікація підприємств. Види та організаційні форми підприємств згідно чинного законодавства України. Об'єднання підприємств: асоціація, корпорація, консорціум, концерн, промислово-фінансова група, холдинг. Принципи діяльності підприємства. Техніко-економічне обґрунтування створення й функціонування підприємства.

Тема 4.3. Структура та управління підприємством

Поняття та необхідність управління. Особливості управління як системи. Функції управління. Методи управління виробництвом. Організаційні форми реалізації методів управління суб'єктами господарювання різного рівня.

Організаційні структури управління підприємством. Принципи та етапи процесу побудови організаційних структур управління виробничими та невиробничими підприємствами. Шляхи удосконалення управління підприємством.

Тема 4.4. Ринкове середовище господарювання підприємств

Поняття, функції та структура ринку. Принципи поведінки суб'єктів господарювання на ринку. Ринок та продукція. Поняття та класифікація продукції. Системний підхід до діяльності підприємства на сучасному ринку. Зовнішнє середовище господарювання підприємства. Фактори внутрішнього і зовнішнього середовища, що впливають на підприємство.

Тема 4.5. Товарна та цінова політика підприємства

Сутність товарної політики та її структура. Життєвий цикл товару. Класифікація товарів споживчого призначення, промислового призначення. Упаковка та маркування товарів. Номенклатура та асортимент продукції. Вимірники обсягу продукції в натуральному і вартісному виразі. Сутність та роль цінової політики. Стратегії в ціноутворенні: на нові товари (цінова політика «зняття вершків», політика «міцного проникнення на ринок»); на існуючі товари; на товари – імітатори. Інші різновиди цінових політик: престижних цін, традиційного ціноутворення, «шикування» цін, послідовного проходження за сегментами ринку, збиткового лідера, виживання, встановлення цін на зняті з виробництва товари. Політика ціноутворення на підприємстві. Підходи до ціноутворення.

Тема 4.6. Прогнозування, планування й регулювання діяльності

Прогнозування як наукове обґрунтування можливого стану суб'єктів господарювання у майбутньому. Принципи прогнозування. Види прогнозування.

Сутність та основні процедури планування. Система планів підприємства. Методи планування та розвитку підприємства. Стратегічне планування. Бізнес-план підприємства, його значення і зміст. Система оперативно-виробничого планування на підприємстві. Необхідність, методи й принципи державного економічного регулювання діяльності окремих суб'єктів господарювання.

Тема 4.7. Економічне обґрунтування виробничої програми підприємства

Поняття виробничої програми, її вимірники. Номенклатура й асортименти продукції й послуг. Розрахунок показників товарної, валової, чистої та реалізованої продукції. Правила розробки виробничої програми. Схема формування виробничої програми підприємства.

Державне замовлення й контракт як методична основа формування програми виробництва. Вплив факторів на виробничу програму.

Тема 4.8. Економічна оцінка основних виробничих фондів

Економічна характеристика основних фондів підприємства. Класифікація основних фондів. Структура основних виробничих фондів (ОВФ). Розрахунок потреби в ОВФ. Методи оцінки ОВФ. Облік ОВФ на підприємстві.

Поняття й види нематеріальних ресурсів підприємства. Інформаційні технології та програмні продукти. Характеристика об'єктів промислової власності. Оцінка вартості й строки зношування нематеріальних активів.

Тема 4.9. Амортизація та амортизаційний фонд.

Зношування ОВФ і його оцінка. Амортизація ОВФ, її ціль. Норми амортизації і їхнє встановлення. Розрахунок зношування й залишкової вартості ОВФ. Прискорена амортизація: ціль, умови застосування й розрахунок. Корисний термін експлуатації ОВФ. Чинники, що впливають на вибір методів амортизації. Амортизація нематеріальних активів на підприємстві.

Тема 4.10. Ефективність використання основних виробничих фондів

Доцільність й актуальність дослідження й оцінки рівня використання ОВФ. Вартісні й натуральні показники використання ОВФ. Методи розрахунку основних показників, які оцінюють рівень використання ОВФ. Вплив рівня використання ОВФ на техніко-економічні показники підприємства. Методи нагромадження капіталу на створення ОВФ.

Тема 4.11. Нематеріальні ресурси й активи

Поняття нематеріальних ресурсів. Види нематеріальних ресурсів: об'єкти промислової власності; об'єкти, що охороняються авторським правом і суміжними правами; нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності. Нематеріальні активи, їх склад. Особливості оцінки вартості та амортизації нематеріальних активів. Патент. Патентний захист принципово нових технічних винаходів. Законодавство, щодо питань захисту патентних прав.

Ліцензії, їх види. Вибір виду ліцензії. Ліцензійна торгівля. Ліцензійні угоди. Види ліцензійних платежів. Поняття “ноу-хау”. Сучасна тенденція до розширення торгівлі “ноу-хау”. Товарний знак. Свідоцтво на товарний знак. Реєстрація товарних знаків в Україні. Рекламна функція товарного знаку, підходи до його вибору. Основні вимоги до товарного знаку. Правова охорона товарного знаку. Передача права на товарний знак.

Тема 4.12. Забезпечення підприємства оборотним капіталом

Оборотний капітал: економічний зміст, джерела створення й поповнення. Склад і структура оборотних коштів (ОБК). Вплив факторів на структуру ОБК. Стадії оборотності оборотних коштів. Запаси товарно-матеріальних цінностей на підприємстві.

Тема 4.13. Нормування обігових коштів

Економічне обґрунтування доцільності нормування потреби в ОБК. Розрахунок потреби в ОБК: аналітичний й інформаційно-статистичний методи розрахунку. Особливості розрахунку потреби у виробничих запасах і незавершеному виробництві.

Тема 4.14. Оборотність обігових коштів на підприємстві

Кругообіг оборотних коштів на підприємстві. Чинники, що впливають на зміну потреби в ОБК. Показники й способи прискорення оборотності ОБК. Методи економії капіталу, необхідного для створення ОБК.

Тема 4.15. Кадри на підприємстві

Склад і структура кадрів на промисловому виробничому підприємстві. Чинники, що впливають на структуру й склад кадрів. Професійно-кваліфікаційний склад підприємства. Розрахунок чисельності робітників по категоріях.

Тема 4.16. Продуктивність праці на підприємстві

Продуктивність праці, її оцінка й фактори росту. Трудомісткість продукції і її види. Вплив факторів на розмір трудомісткості. Виробіток працюючих: методи розрахунку й види. Шляхи збільшення продуктивності праці.

Тема 4.17. Оплата праці робітників підприємства

Економічна сутність оплати праці. Поняття й види заробітної плати. Функції й принципи оплати праці на підприємстві. Заробітна плата як форма розподілу доходу від господарської діяльності. Тарифна система оплати праці. Форми й системи оплати праці. Система доплат, надбавок і премій працюючих. Державне регулювання оплати праці. Реформування системи оплати праці. Мотивація персоналу.

Тема 4.18. Інвестиції на підприємстві

Сутність та характеристика інвестицій як найважливішого фінансового ресурсу для створення, функціонування й розвитку підприємств. Види інвестицій.

Структура виробничих інвестицій підприємства. Джерела фінансування виробничих інвестицій. Формування та оцінка інвестиційної стратегії підприємства. Загальні положення методології визначення ефективності виробничих і фінансових інвестицій. Ризик в інвестиційній діяльності підприємства.

Тема 4.19. Інноваційні процеси на підприємстві

Поняття, змістова характеристика та окремі види інноваційних процесів. Вплив нововведень на господарську діяльність підприємства. Науково-технічний прогрес, його форми. Основні напрямки науково-технічного прогресу. Науково-технічні революції. Показники рівня науково-технічного прогресу. Економічний ефект від впровадження технічних нововведень. Відображення результатів технічних нововведень у показниках роботи підприємства.

Тема 4.20. Якість та конкурентоспроможність продукції підприємства

Якість продукції як економічна категорія. Необхідність підвищення якості продукції, послуг. Показники якості продукції. Методи оцінки якості продукції. Поняття й визначення рівня конкурентоспроможності продукції. Чинники забезпечення рівня конкурентоспроможності товару. Механізм управління якістю та конкурентоспроможністю продукції. Шляхи підвищення конкурентоспроможності товарів. Державний нагляд за якістю продукції.

Тема 4.21. Техніко-технологічна база та виробнича потужність підприємства

Поняття техніко-технологічної бази підприємства. Структурна характеристика техніко-технологічної бази підприємства, сучасні тенденції її розвитку. Організаційно-економічне управління технічним розвитком підприємства. Форми технічного розвитку підприємства і оцінка його рівня. Основні етапи процесу економічного управління технічним розвитком підприємства. Зміст програми технічного розвитку підприємства. Лізинг як форма оновлення технічної бази виробництва. Види лізингу. Договір лізингу. Права та обов'язки лізингодавців і лізингодержувачів. Схема організації лізингових операцій. Витрати, пов'язані з наданням лізингових послуг. Ефективність лізингових операцій.

Поняття й сутність виробничої потужності підприємства. Вплив факторів на виробничу потужність. Погодженість потужностей і коефіцієнт диспропорцій. Графіки завантаженості потужностей, ціль побудови.

Економічна ефективність зростання рівня використання потужності. Методи визначення виробничої потужності. Диспропорції потужностей: наслідки й шляхи їхнього усунення.

Тема 4.22. Матеріально-технічне забезпечення і виробнича логістика

Поняття матеріально-технічної бази підприємства, її види. Роль виробничої інфраструктури підприємства в сучасних умовах господарювання.

Система технічного обслуговування виробництва, її функції. Структурні елементи системи технічного обслуговування. Характеристика ремонтного господарства. Інструментальне господарство, його склад та функції. Організація

транспортного господарства на підприємстві. Енергетичне господарство, його види. Характеристика та структура складського господарства. Значення соціальної інфраструктури для господарської діяльності підприємства. Основні підрозділи соціальної інфраструктури. Соціальна діяльність підприємства. План соціального розвитку. Відтворення та розвиток інфраструктури підприємства. Виробнича логістика на підприємстві.

Тема 4.23. Організація виробництва

Поняття і значення техніко-технологічної бази виробництва. Складники техніко-технологічної бази, способи її формування на підприємстві.

Основні елементи виробничого процесу. Основні принципи організації виробничого процесу. Окремі типи виробництва. Поняття методу організації виробництва. Сутність і соціально-економічне застосування різних форм організації виробництва. Особливості організації операційної діяльності на підприємстві.

Тема 4.24. Класифікація витрат і калькулювання

Собівартість як узагальнюючий показник діяльності підприємства. Точність і вірогідність розрахунків собівартості як необхідна умова прийняття при прийнятті управлінських рішень. Класифікація витрат, її практичне призначення. Калькуляція продукції: вибір об'єкта й методів калькулювання. Розрахунок статей витрат.

Тема 4.25. Розподіл непрямих витрат

Економічний зміст і види непрямих витрат. Доцільність вибору способу розподілу непрямих витрат. Способи розподілу непрямих витрат. Ефективність ухвалення рішення на вибір методу розподілу витрат розраховуючи на одиницю продукції.

Тема 4.26. Шляхи й резерви зниження собівартості

Актуальність дослідження впливу чинників на собівартість продукції. Основні напрямки зниження витрат виробництва. Джерела й шляхи зниження собівартості продукції. Вплив факторів на різні види витрат.

Тема 4.27. Ціноутворення в ринкових умовах господарювання

Ціни, їхні види й економічна характеристика. Мета, функції й напрямки ціноутворення. Цінова політика підприємства. Вибір і реалізація цінової стратегії підприємства. Методи ціноутворення. Державне регулювання цін в Україні.

Тема 4.28. Прибуток, рентабельність продукції

Поняття й види прибутку на підприємстві. Валовий прибуток й її оподаткування. Розподіл і використання прибутку підприємства. Вплив факторів на прибуток підприємства. Рентабельність роботи підприємства. Види рентабельності, методи розрахунку, шляхи росту.

Тема 4.29. Оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності

Зміст фінансової діяльності підприємства. Фінансові ресурси підприємства, джерела їх формування: власні та залучені кошти. Планування фінансової діяльності. Економічна ефективність як критерій оцінки доцільності господарської діяльності. Поняття капіталовкладень, склад, структура, методи розрахунку. Показники, що оцінюють ефективність капіталовкладень. Фактор часу в розрахунках економічної ефективності. Критерії прийняття ефективних рішень про вкладення капіталу.

Тема 4.30. Інтегральна ефективність діяльності підприємства та його конкурентоспроможність

Оцінка фінансово-економічного стану підприємства. Інформаційна база для оцінки фінансового стану. Форми фінансової звітності підприємства. Показники ділової активності. Оцінка фінансової стійкості та платоспроможності, конкурентоспроможності підприємства. Сутнісна характеристика та види ефективності виробництва. Система показників ефективності виробництва суб'єктів господарювання: узагальнюючі показники ефективності виробництва, показники ефективності використання праці (персоналу), виробничих фондів, фінансових коштів. Чинники зростання ефективності виробництва, їх класифікація: за видами витрат і ресурсів, за напрямками розвитку та вдосконалення виробництва, за місцем реалізації в системі управління виробництвом. Основні напрямки реалізації резервів підвищення ефективності діяльності підприємств.

Тема 4.31. Сучасні моделі розвитку підприємства

Підприємство як відкрита стаціонарна система. Моделі розвитку підприємства. Передумови розвитку підприємства. Управління чинниками стабільності підприємства. Управління чинниками трансформації підприємства.

Тема 4.32. Реструктуризація і санація підприємства

Поняття й сутність механізму господарювання підприємства. Основні принципи господарювання. Безбитковість і самофінансування. Взаємозв'язок між кінцевими результатами й стимулами: методи розрахунку. Реструктуризація підприємства як захід системи виживання й виходу з економічної кризи. Сутнісна характеристика й можливі форми реструктуризації підприємства (організації). Етапи й програма реструктуризації. Суть механізму санації. Модель санації. Фінансування санаційних заходів. Обґрунтування санації підприємства.

Тема 4.33. Банкрутство й ліквідація підприємства

Поняття та характеристика банкрутства підприємства. Причини банкрутства. Чинники що сприяють банкрутству фірми та організації. Стадії і види банкрутства. Етапи та процедура порушення справи про банкрутство.

Процес ліквідації збанкрутілого підприємства. Форми реалізації майна банкрута. Наслідки ліквідації підприємства.

Тема 4.34. Економічна безпека підприємства

Поняття економічної безпеки підприємства, її головна мета та функції. Структурні елементи економічної безпеки. Схема процесу організації економічної безпеки. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства. Основні напрями організації економічної безпеки за окремими функціональними складовими. Фінансова складова, схема процесу її охорони. Змістова характеристика інтелектуальної та кадрової складової. Основні етапи процесу охорони техніко-технологічної складової економічної безпеки. Політико-правова безпека, напрями оцінки її реального стану. Процес створення та захисту інформаційної складової економічної безпеки. Забезпечення екологічної безпеки підприємства. Організація силової складової економічної безпеки. Принципи організації та завдання служби безпеки підприємства. Функції, об'єкти та управління.

Контрольні питання до дисципліни

1. Сутність, об'єкт, предмет, мета та завдання навчальної дисципліни
2. «Економіка підприємства».
3. Підприємство як суб'єкт господарювання.
4. Ознаки підприємства.
5. Основні види підприємств.
6. Види господарських товариств.
7. Сутність і види об'єднань підприємств.
8. Порядок створення підприємства.
9. Сутність, функції та види підприємництва.
10. Державне регулювання розвитку підприємництва.
11. Державна реєстрація суб'єкта підприємництва.
12. Сутність, функції, принципи та методи управління підприємством.
13. Внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства.
14. Організаційні структури управління підприємством.
15. Майно підприємства.
16. Сутність і види капіталу підприємства.
17. Сутність і структура основних засобів підприємства.
18. Облік і оцінка основних засобів підприємства.
19. Сутність і види зносу основних засобів підприємства.
20. Методи нарахування амортизації основних засобів підприємства.
21. Показники руху, придатності, ефективності й інтенсивності
22. використання основних засобів підприємства.
23. Напрями підвищення ефективності використання основних засобів
24. підприємства.
25. Сутність і структура нематеріальних активів підприємства.
26. Сутність і структура оборотних засобів підприємства.
27. Кругообіг оборотних засобів підприємства. Показники ефективності
28. використання оборотних засобів підприємства.
29. Нормування оборотних засобів підприємства.
30. Сутність і види запасів на підприємстві.
31. Напрями підвищення ефективності використання оборотних засобів

32. підприємства.
33. Сутність і структура персоналу підприємства.
34. Планування чисельності персоналу та формування колективу
35. підприємства.
36. Кадрова політика на підприємстві.
37. Продуктивність праці: сутність, показники та методи оцінювання.
38. Нормування праці персоналу підприємства.
39. Напрями підвищення продуктивності праці персоналу підприємства.
40. Мотивація та стимулювання праці персоналу підприємства.
41. Види стимулювання праці персоналу підприємства.
42. Сутність і складові заробітної плати.
43. Види та функції заробітної плати.
44. Форми та системи оплати праці персоналу підприємства.
45. Відрядна форма оплати праці та її системи.
46. Погодинна форма оплати праці та її системи.
47. Фонд оплати праці персоналу підприємства та його структура.
48. Сутність і структура техніко-технологічної бази підприємства.
49. Сутність і види технологій виробництва.
50. Методи організації виробництва.
51. Напрями покращення техніко-технологічної бази підприємства.
52. Виробничий цикл і його складові.
53. Сутність і структура виробничого процесу на підприємстві.
54. Типи виробництв і їх техніко-економічна характеристика.
55. Виробнича потужність і виробнича програма підприємства.
56. Порядок планування виробничої програми підприємства.
57. Сутність і види витрат підприємства.
58. Сутність і методи калькулювання собівартості продукції, послуг,
59. робіт.
60. Напрями зниження собівартості продукції, послуг, робіт.
61. Сутність і види цін.
62. Сутність і види цінової політики підприємства.
63. Процес ціноутворення на підприємстві.
64. Фінансовий результат діяльності підприємства.
65. Сутність і види прибутку та рентабельності підприємства.
66. Сутність і види інновацій.
67. Інноваційний процес на підприємстві.
68. Порядок оцінювання ефективності нововведень на підприємстві.
69. Напрями стимулювання інноваційної активності підприємства.
70. Сутність і види інвестицій.
71. Інвестиційний процес на підприємстві.
72. Порядок розроблення інвестиційного проекту.
73. Показники ефективності інвестиційного проекту.
74. Конкурентоспроможність підприємства.
75. Напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства.
76. Сутність і методи оцінювання економічної безпеки підприємства.

77. Сутність і завдання антикризового управління підприємством.
78. Сутність банкрутства. Порядок визнання підприємства банкрутом.
79. Методи оцінювання ймовірності банкрутства підприємства.
80. Санація підприємства.
81. Реструктуризація підприємства.
82. Порядок ліквідації підприємства.

5. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини

Тема 5.1 Міжнародна економічна система

Сутність міжнародної економічної системи. Міжнародний поділ праці (МПП), як основа міжнародної економічної системи. Фактори, що впливають на розвиток МПП. Напрямки міжнародного поділу праці. Форми міжнародного поділу праці: міжнародна спеціалізація виробництва, міжнародне кооперування виробництва. Форми та види міжнародної спеціалізації виробництва. Класифікація міжнародного кооперування. Сутність сучасного світового господарства. Етапи та тенденції розвитку світового господарства. Основні особливості функціонування світового господарства другої половини 20-го століття. Основні риси та особливості розвитку сучасних МЕВ. Поняття, сутність, предмет, об'єкти, головні суб'єкти, мета і структура міжнародних економічних відносин (МЕВ). Рівні МЕВ як глобальних відносин. Основоположні принципи МЕВ. Національні економічні інтереси як засіб реалізації МЕВ. Форми прояву інтересів: загальнонаціональні та міжнародні. Особливості сучасних МЕВ.

Тема 5.2 Міжнародна економічна діяльність

Середовище МЕВ та його особливості. Середовище розвитку МЕВ та його основні фактори. Характеристика факторів політико-правового середовища. Рівні та органи адміністративно-правового регулювання МЕВ. Національні економіки та ознаки їх систематизації (регіональна, економічна, організаційна). Класифікація країн за соціально-економічною ознакою, як найбільш адекватною потребам теорії та практики МЕВ. Країни з розвинутою ринковою економікою в системі МЕВ та їх загальна характеристика. Соціально-економічна диференціація країн, що розвиваються. Основні риси країн, що розвиваються, їх місце і роль в міжнародному обміні. Загальна характеристика, основні причини відокремлення, досвід розвитку «Н.І.К.». Порівняльна характеристика експортоорієнтованої моделі розвитку азійських «Н.І.К.» та імпортозаміщуючої моделі розвитку латиноамериканських «Н.І.К.». Систематизація країн з економічною моделлю перехідного типу та їх характеристика. Основні напрями системних ринкових перетворень, що мають бути реалізовані в процесі трансформації перехідних суспільств. Система ринкового середовища МЕВ та її характеристика. Фізіологічні, особисті психологічні фактори, на яких базується поведінка людей. Формування соціальної поведінки людей внаслідок природжених та надбаних в процесі життя факторів. Культура, її трансляція і засвоєння. Важливіші світоглядні та поведінкові аспекти, які

формується під впливом культури. Інфраструктурне середовище МЄВ та його складові елементи. Енергетичне, транспортне та інформаційно-комунікаційне забезпечення країн світу.

Система національних рахунків (СНР) як система взаємозалежних показників розвитку економіки на макрорівні. Поняття та особливості визначення валового внутрішнього продукту, валового національного продукту (ВНП), ВНП на душу населення, національного доходу (НД), індексу суспільного розвитку країни, рейтингу конкурентоздатності країни. Характерні риси сучасної міжнародної економічної діяльності.

Тема 5.3 Світовий ринок товарів і послуг

Сутнісна характеристика світового ринку. Територіальна структура світового ринку. Функціональна структура світового ринку. Риси й особливості розвитку світового ринку товарів та послуг. Товарні класифікації і номенклатури, які використовувалися в міжнародних відносинах. Класифікаційна схема Гармонізованої системи опису й кодування товарів.

Теорія порівняльних витрат виробництва, принцип абсолютних порівняльних переваг у торгівлі. Модель Хекшера-Оліна, Самуельсона і парадокс Леонтьєва. Сучасні західні теорії модернізації МПП.

Поняття, специфічні риси, принципи та особливості міжнародної торгівлі. Показники, що характеризують участь країн у міжнародній торгівлі. Фактори, що впливають на рівень розвитку міжнародної торгівлі. Класифікація форм міжнародної торгівлі. Торгівля товарами та послугами. Традиційна торгівля та її види. Зустрічна торгівля як засіб підвищення конкурентоспроможності експортних товарів. Види зустрічної торгівлі. Класифікація послуг. Особливості розвитку міжнародної торгівлі транспортними, консалтинговими, туристичними, інжиніринговими, інформаційними послугами. Основні методи міжнародної торгівлі: торгівля напряму та через посередників. Переваги залучення посередників. Види посередницьких операцій і відповідні їм види угод. Загальна характеристика інституціональних посередників. Поняття, функції та різновиди міжнародних товарних бірж. Товари, що традиційно є предметом біржового обороту. Види і цілі біржових угод. Міжнародні аукціони, як метод збуту реальних товарів зі строго індивідуальними властивостями. Види і способи ведення аукціонних торгів. Міжнародні торги, як метод розміщення замовлень купівлі-продажу або підяду. Етапи проведення та особливості міжнародних торгів.

Поняття світової ціни. Види цін, які залучаються як вихідна інформація про ціни світового ринку. Фактори, що впливають на ціноутворення на світових товарних ринках. Основні принципи міжнародного ціноутворення. Методологія розрахунку цін на експортовану та імпортовану продукцію. Комерційні поправки при визначенні цін на світових товарних ринках.

Концепції міжнародної торгівлі: політика вільної торгівлі та протекціонізму. Тарифне і нетарифне регулювання торговельно-економічних відносин. Протиріччя сучасної міжнародної торгівлі. Роль міжнародної організації – Генеральної асоціації по тарифам і торгівлі (Світової організації торгівлі) в регулюванні міжнародної торгівлі (ГАТТ/СОТ).

Тема 5.4 Світовий фінансовий ринок

Сутність, передумови створення та структура світового фінансового ринку. Функції світового фінансового ринку. Характеристика ринку грошей, ринку банківських кредитів, ринку короткотермінових фінансових активів, валютного ринку, ринку цінних паперів. Основні форми регулювання світового фінансового ринку.

Типи міжнародних фінансових ринків. Основні суб'єктами міжнародного фінансового ринку. Джерела фінансових ресурсів та активи фінансових інститутів. Прямі учасники фінансових операцій ринку позичкових капіталів, ринку цінних паперів, валютного ринку, страхового ринку, ринку золота, ринку нерухомості.

Тема 5.5 Прямі інвестиції та міжнародне виробництво

Сутність міжнародних інвестицій. Сутність прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Міжнародна класифікація ПІІ. Загальносвітові тенденції прямого іноземного інвестування. Масштаби, структура, особливості та динаміка міжнародного руху капіталів. Механізм та соціально-економічні наслідки вивозу капіталу.

Поняття та види спільного підприємництва. Основні економічні аспекти розвитку спільного підприємництва. Особливості функціонування спільних підприємств (СП). Шляхи реалізації форм міжнародного бізнесу. Поняття міжнародних спільних підприємств (МСП). Сукупність чинників, що впливають на масштаби, динаміку та результативність МСП. Стримуючі чинники розвитку іноземної підприємницької діяльності.

Тема 5.6 Міжнародний кредит

Поняття, умови та вартість кредиту. Класифікація кредитів за різними ознаками та їх характеристика. Угоди про надання кредиту. Особливості та порядок надання комерційних кредитів. Банківське кредитування зовнішньої торгівлі. Порівняльна характеристика кредитних операцій, їх переваги та недоліки. Поняття та особливості факторингу. Механізм здійснення факторингової операції. Поняття та особливості форфейтингу. Механізм здійснення форфейтингової операції. Поняття, суб'єкти та особливості лізингу. Види лізингових операцій та їх характеристика. Проектне фінансування як засіб сприяння експорту. Інвестиційна спрямованість проектного фінансування. Порівняльна характеристика нестандартних форм кредитування, їх переваги та недоліки. Формування і розвиток світового ринку позичкових капіталів. Функціональна структура: світовий грошовий ринок і світовий ринок капіталів. Географічна та інституціональна структура ринку позичкових капіталів. Основні міжнародні фінансові центри передумови їх виникнення та особливості функціонування. Світова криза заборгованості та проблеми зовнішньої заборгованості України. Закордонні влучення в національну економіку: реальність і проблеми.

Тема 5.7 Світовий ринок праці

Сутність, структура та особливості формування міжнародного ринку праці. Об'єктивна необхідність й історико-економічні аспекти міжнародних переміщень

населення. Міжнародний ринок робочої сили та передумови його формування. Найзначніші сегменти у структурі міжнародного ринку праці.

Етапи розвитку міжнародного переміщення робочої сили. Основні світові ринки робочої сили. Експортери робочої сили на світовий ринок. Сучасні центри тяжіння робочої сили. Особливості сучасного розвитку ринку праці. Основні моделі трудових відносин, які характеризують сучасний світовий ринок праці.

Тема 5.8 Міжнародна трудова міграція

Сутність, класифікація та особливості міжнародних міграційних процесів. Спонукальні причини міграції населення. Основні соціально-економічні причини міжнародної трудової еміграції. Офіційні джерела інформації про міграцію робочої сили. Напрямки сучасних міграційних потоків. Характерні риси міжнародної міграції в сучасних умовах розвитку світового господарства. Соціально-демографічні аспекти і наслідки міграції робочої сили для її експортерів та імпортерів.

Державне регулювання ринка робочої сили. Одно-, двостороннє, багатостороннє регулювання в рамках інтеграційних угруповань. Напрямки регулювання процесів міграції робочої сили. Роль міжнародних організацій в регулюванні міграційних процесів. Міжнародна організація праці (МОП), її завдання, структура і напрямки діяльності. Характеристика державної міграційної політики США, Канади Австралії. Україна у світових міграційних процесах та її перспективи на міжнародному ринку праці. Сучасні масштаби міграційного руху населення України.

Тема 5.9 Світова валютна система

Валютна система як форма організації та регулювання валютних відносин. Сутність міжнародної та світової валютних систем. Головні завдання та функції світової валютної системи. Порівняльна характеристика світової та національної валютних систем. Структурні складові та основні вимоги для успішного функціонування світової валютної системи. Поняття «валюта», види валют. Міжнародні розрахункові валютні одиниці: СДР, ЄВРО. Конвертованість валюти. Валютний курс, валютний паритет. Теорія паритету купівельної спроможності валютного курсу. Види валютних курсів. Загальна характеристика режимів валютних курсів. Валютне котирування та методи його визначення.

Основні етапи розвитку міжнародної валютної системи. Паризька, Генуезька, Бреттон-Вудська та Ямайська валютні системи: основні принципи, загальна характеристика, причини кризи та особливості. Європейська валютна система як форма регулювання валютних відносин країн Західної Європи. Історія створення Європейської валютної систем. Передумови створення, поняття, учасники, особливості та функції валютного ринку. Структура валютного ринку. Валютний ринок України.

Тема 5.10 Міжнародні розрахунки

Поняття, особливості та специфіка міжнародних розрахунків. Фактори, що впливають на вибір форми міжнародних розрахунків при здійсненні експортно-імпортних операцій. Порядок організації розрахунків за міжнародними угодами. Ризики, що виникають при міжнародних платежах. Загальна характеристика інкасо, схема операції. Сутність акредитивної операції. Класифікація акредитивів у зовнішній торгівлі. Проблеми проведення акредитивної операції. Банківський переказ. Комбіновані розрахунки. Переваги та недоліки форм міжнародних розрахунків. Практика використання міжнародних розрахункових операцій в Україні.

Поняття, види та обіг векселів згідно з положеннями Женевських вексельної Конвенції ООН. Поняття, види та обіг чеків згідно з положеннями Женевських чекової Конвенції ООН. Поняття поштового переказу, інструкції системи SWIFT.

Поняття та структура валютної політики держави. Девізна політика як засіб регулювання курсу національної валюти. Дисконтна політика як метод приваблення іноземного капіталу в країну. Диверсифікація валютних резервів як засіб мінімізації валютних ризиків. Застосування валютних обмежень з метою впливу на обсяги здійснюваних валютних операцій. Міждержавні валютно-кредитні організації, що належать до системи інституціональних структур регулювання світової економіки і валютно-фінансових відносин.

Тема 5.11 Платіжний баланс та макроекономічна рівновага

Поняття та систематизація балансів міжнародних розрахунків. Платіжний баланс (ПБ), як відображення усіх операцій, зв'язаних з міжнародними розрахунками країни. Критерії та принципи розрахунку ПБ. Методологія складання платіжного балансу. Розуміння термінів економічна територія країни, резиденти-нерезиденти, ринкова ціна, розрахункова одиниця для формування ПБ. Основні відмінності між розрахунковим і платіжним балансами. Джерела інформації про ПБ. Стандартна схема платіжного балансу за методологією МВФ. Взаємозв'язок рахунків платіжного балансу. Зміст та структура рахунку поточних операцій. Зміст та структура рахунку операцій з капіталом і фінансових операцій. Значення та порядок формування компенсуючих статей ПБ (Рахунки офіційних резервів і Чисті помилки й пропуски). Макроекономічні фактори, які впливають на стан ПБ. Методи балансування ПБ. Теорії та моделі платіжного балансу.

Стан платіжного балансу України. Причини дефіциту платіжного балансу країн з перехідною економікою. Аналіз динаміки платіжного балансу України. Фактори негативного впливу на формування ПБ України. Переваги України у сфері вкладення капіталів.

Тема 5.12 Міжнародна регіональна інтеграція

Трактування інтеграційних процесів в дослідженнях економістів. Об'єктивна необхідність економічної інтеграції в сучасних умовах. Тенденції і параметри розвитку інтеграційних процесів. Чотири основні етапи становлення та розвитку економічної інтеграції. Міжнародна економічна інтеграція та основні ознаки, що її відокремлюють в процесі інтернаціоналізації економічного життя. Передумови й умови її становлення як якісно нового рівня МЕВ. Механізм інтеграції та засоби і

методи, що він включає. Основні фактори, що забезпечують господарський ефект економічної інтеграції. Форми міжнародної регіональної інтеграції. Сучасні особливості процесів міжнародної регіональної економічної інтеграції.

Сутність вільних економічних зон (ВЕЗ) та умови їх виникнення. Система пільг, що надаються фірмам на території ВЕЗ. Історія формування та основні різновиди вільних економічних зон з точки зору профілю господарчої спеціалізації більшості фірм, що ведуть господарчу діяльність у зоні. Особливості функціонування вільних економічних зон в різних країнах світу. Умови створення економічного регіонального інтеграційного угруповання. Напрямки формування економічних інтеграційних угруповань країн. Рівні розвитку інтеграційних процесів. Передумови регіональної економічної інтеграції. Класифікація інтеграційних угруповань. Розвиток інтеграційних процесів між країнами, що розвиваються.

Особливості розвитку інтеграційних процесів країн Європи. Масштаби та динаміка притаманні інтеграції західноєвропейських країн у рамках Європейського союзу. Етапи розширення Європейського Союзу. Порядок укладання та реалізації Північноамериканської угоди про вільну торгівлю. Напрямки інтеграційних процесів у Азійсько-тихоокеанському регіоні. Сучасні моделі латиноамериканської інтеграції. Інтеграційні процеси в арабських країнах. Перспективи інтеграційного розвитку в пострадянському просторі.

Тема 5.13 Глобалізація економічного розвитку

Глобалізація економічного розвитку як наслідок процесів інтернаціоналізації. Визначальні риси та характеристики процесів глобалізації. Сучасні проблеми та внутрішні протиріччя глобалізації.

Загальна характеристика та систематизація основних глобальних проблем сучасності. Аналіз причин виникнення та напрями вирішення загальносвітових проблем. Міжнародна взаємодія і місце України у вирішенні глобальних проблем сучасного світу.

Тема 2.14 Інтеграція України у світову економіку

Політико-правові, економічні, соціально-культурні, інфраструктурні передумови інтеграції України. Особливості економіки України, як потенційної учасниці міжнародних економічних угруповань. Чинники, що впливають на інтеграційну мотивацію та політику України. Внутрішньоекономічні та зовнішньоекономічні фактори і шляхи інтеграції України у світове господарство. Проблеми щодо структуризації економіки України в умовах інтеграції. Формування інтеграційних пріоритетів національної економіки. Поле регіональних інтересів України.

Пріоритети та основні напрями євроінтеграційної політики України. Вступ до Європейського Союзу (ЄС) як ключовий напрямок зовнішньої політики України та її стратегічний курс. Досягнення на євроінтеграційному шляху України. Умови ЄС, визначені для країн-кандидатів на вступ у Спільноту. Умови євроінтеграційної стратегії України: адаптація законодавства України до законодавства ЄС; економічна інтеграція та розвиток торговельних відносин між Україною та ЄС; безпека України у контексті загальноєвропейської безпеки; політична консолідація

та зміцнення демократії; адаптація соціальної політики України до стандартів ЄС; культурно-освітня і науково-технічна інтеграція; регіональна інтеграція України; галузева співпраця; співробітництво у галузі охорони довкілля. Перспективні напрямки розвитку інтеграційних процесів для України.

Контрольні питання до дисципліни

1. Предмет дисципліни «Міжнародна економіка». Сутність і структура міжнародної економічної системи.
2. Світовий ринок, сутність, особливості розвитку та характерні ознаки.
3. Світове господарство: виникнення й етапи розвитку.
4. Міжнародні економічні відносини у світовому господарстві.
5. Середовище розвитку міжнародних економічних відносин: структуризація й особливості.
6. Принципи організації міжнародних економічних відносин і зовнішньоекономічних відносин України.
7. Систематизація країн світу.
8. Загальна характеристика країн з перехідною економікою.
9. Загальна характеристика країн, що розвиваються.
10. Країни-лідери світової економіки та їх загальна характеристика.
11. Попит і пропозиція в міжнародній економіці.
12. Міжнародна мобільність товарів.
13. Міжнародний поділ праці.
14. Інтернаціоналізація господарського життя як об'єктивний процес економічного розвитку.
15. Міжнародний поділ факторів виробництва.
16. Міжнародна мобільність факторів виробництва.
17. Графічна інтерпретація експорту та імпорту. Ринкова рівновага.
18. Суб'єкти міжнародної економічної діяльності.
19. Меркантилізм. Неомеркантилізм.
20. Теорія абсолютних переваг А. Сміта.
21. Теорія відносних переваг Д. Рікардо.
22. Теорія співвідношення факторів виробництва.
23. Парадокс Леонтьєва.
24. Стандартна модель міжнародної торгівлі.
25. Теорія конкурентних переваг М. Портера.
26. Теорія міжнародної загальної рівноваги.
27. Теорія розміру країн.
28. Міжнародна торгівля в моделі ефекту масштабу.
29. Теорія специфічних факторів виробництва Самуельсона – Джонса.
30. Теорія міжнародної торгівлі на основі внутрішньогалузевої спеціалізації.
31. Концепція життєвого циклу товару в міжнародній економіці.
32. Теорія попиту, що перетинається.
33. Міжнародна торгівля, сутність, поняття, значення.
34. Види міжнародної торгівлі.
35. Показники міжнародної торгівлі.
36. Інструменти аналізу міжнародної торгівлі.
37. Сучасна структура світового ринку товарів і послуг.
38. Міжнародна торгівля послугами та її специфічні риси.
39. Зовнішня торгівля України.

40. Види торгових посередників, їх характеристика.
41. Ціноутворення в міжнародній торгівлі.
42. Методи міжнародної торгівлі.
43. Характер і режими торговельної політики. Збірник індикативних питань для оцінки заходів торговельної політики країн ОЕСР.
44. Митне регулювання міжнародної торгівлі.
45. Розрахунок рівня митного захисту. Аргументи “за” і “проти” застосування митних тарифів.
46. Нетарифні методи регулювання: основні поняття.
47. Фінансові методи торговельної політики.
48. Приховані методи торговельної політики.
49. Кількісні обмеження міжнародної торгівлі.
50. СОТ і її роль у регулюванні міжнародних торговельних відносин.
51. Регулювання міжнародної торгівлі. Типи зовнішньоторговельної політики держав.
52. Інвестиції в системі міжнародного руху капіталу.
53. Міжнародний кредит, принципи та його функції і роль у сучасній економіці.
54. Класифікація форм міжнародного кредиту.
55. Сутність, передумови та причини міжнародного руху капіталу.
56. Міжнародні корпорації, види та напрямки діяльності. Правила міжнародного інвестування.
57. Сучасні форми міжнародного кредитування, коротка характеристика.
58. Традиційні форми міжнародного кредиту.
59. Основні форми та показники міжнародного руху капіталу.
60. Офшорні зони та компанії: особливості функціонування.
61. Міжнародні кредитно-фінансові інститути та їх діяльність.
62. Етапи розвитку міжнародної міграції трудових ресурсів.
63. Напрямки та світові центри міграції робочої сили.
64. Сутність, види та кількісні показники міжнародної трудової міграції.
65. Наслідки міжнародної міграції для мігрантів, приймаючих країн та країн-донорів.
66. Державне регулювання міжнародної трудової міграції.
67. Міжнародно-правові основи міжнародної трудової міграції.
70. Роль і місце міжнародних організацій у регулюванні світового ринку праці: Міжнародна організація праці, її завдання і напрямки діяльності. Міжнародна організація з міграції, її завдання і напрямки діяльності.
71. Україна в процесах міжнародної трудової міграції.
72. Мито, його види та функції.
73. Сучасна міжнародна торговельна політика України.
74. Сутність міжнародного науково-технологічного обміну та його особливості.
75. Правові інструменти захисту технологій.
76. Основні форми передачі технологій.
77. Міжнародне технічне сприяння.
78. Оцінка міжнародної передачі технологій.
80. Державне регулювання передачі технологій.

81. Інституційне забезпечення міжнародних торговельних відносин.
82. Теорії міжнародних інвестицій.
83. Чинники та наслідки прямого іноземного інвестування.
84. Прямі іноземні інвестиції, сутність, основні поняття.
85. Міжнародна інвестиційна діяльність України.
86. Портфельні закордонні інвестиції, сутність і види.
87. Лондонський клуб кредиторів.
88. Паризький клуб кредиторів.
89. Особливості діяльності Міжнародного валютного фонду.
90. Група Світового банку: принципи та напрями діяльності.

6. Теорія права, Господарське право, Трудове право

Поняття і зміст правоздатності фізичних осіб, її виникнення і припинення. Поняття і зміст дієздатності фізичних осіб. Патронаж, опіка і опікування.

Поняття, ознаки і суть юридичної особи. Класифікація юридичних осіб.

Поняття і види об'єктів цивільних прав.

Поняття і ознаки правочинів, їх місце в системі юридичних фактів. Види і форми правочинів. Умови дійсності правочинів. Поняття і види недійсних правочинів (правочини з пороками: суб'єктного складу; воля; зміст; форми).

Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав і інтересів. Виконання цивільно-правових обов'язків.

Поняття, суть і суб'єктний склад представництва. Представництво за дорученням (форма, зміст довіреності; види довіреності). Передоручення.

Поняття і предмет захисту цивільних прав і інтересів. Форми захисту цивільних прав (юрисдикційна і неюрисдикційна форми захисту). Загальний (судовий) і спеціальний (адміністративний, нотаріальний) порядок захисту цивільних прав. Самозахист.

Термін позовної давності: поняття, загальний і спеціальні терміни позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не розповсюджується.

Поняття і ознаки речового права. Види речових прав. Поняття і ознаки права власності. Форми і види права власності за законодавством України.

Поняття спадкоємства. Спадкоємство за законом. Спадкоємство за заповітом.

Поняття і загальна характеристика зобов'язань. Договірні і позадоговірні зобов'язання.

Поняття, значення і зміст договору. Істотні, звичайні і випадкові умови договору. Форма і види договорів. Зміна і розірвання договору.

Поняття, види і форми цивільно-правової відповідальності. Підстава і умови цивільно-правової відповідальності. Підстави звільнення від відповідальності

Поняття договору купівлі-продажу (сторони, предмет, істотні умови) і його зміст (права і обов'язки сторін за договором). Договір роздрібної купівлі-продажу. Договір постачання. Договір контрактації. Договір енергопостачання. Договір купівлі-продажу нерухомості. Поняття і особливості договорів міни і постачання. Поняття і особливості договору дарування. Поняття і особливості договору ренти. Договір довічного утримання.

Поняття, елементи, істотні умови договору оренди.

Поняття, ознаки і особливості договору підряду. Побутовий підряд (побутове замовлення). Будівельний підряд. Підряд на виконання проектних і дослідницьких робіт.

Поняття послуги. Договір доручення: поняття, предмет, форма, зміст, припинення договору. Довіреність на здійснення дій повіреним. Договір комісії: поняття, предмет, форма, зміст, припинення договору. Договір зберігання: поняття, предмет, форма, зміст, припинення договору.

Поняття та характерні ознаки державного управління. Поняття адміністративного права як самостійної галузі права. Система адміністративного права. Джерела адміністративного права.

Поняття та види суб'єктів адміністративного права. Громадяни як суб'єкти адміністративного права. Особливості адміністративно-правового статусу іноземних громадян та громадян без громадянства. Органи державної виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права. Система органів виконавчої влади та принципи її побудови. Повноваження Верховної Ради та Президента України у сфері виконавчої влади. Особливості адміністративно-правового статусу органів місцевого самоврядування.

Поняття, ознаки та види державної служби. Поняття, ознаки та класифікація державних службовців. Проходження державної служби. Службова кар'єра. Відповідальність державних службовців. Державні службовці та корупція.

Поняття і види форм державного управління. Поняття, ознаки та класифікація актів державного управління. Поняття і види адміністративно-правових методів. Види адміністративно-правового примусу: заходи адміністративного попередження, заходи адміністративного припинення та заходи адміністративного стягнення.

Адміністративна відповідальність як правовий інститут адміністративного права. Поняття і ознаки адміністративної відповідальності. Підстави адміністративної відповідальності. Поняття, ознаки і склад адміністративного проступку. Система адміністративних стягнень. Порядок накладення адміністративних стягнень.

Поняття, принципи та структура адміністративного процесу. Стадії адміністративного процесу. Поняття і правові засади провадження в справах про адміністративні проступки. Заходи адміністративно-процесуального забезпечення.

Поняття режиму законності і дисципліни в державному управлінні. Способи забезпечення законності і дисципліни у державному управлінні. Поняття, сутність та зміст державного контролю. Судовий контроль. Звернення громадян як спосіб забезпечення законності і дисципліни в державному управлінні. Провадження по розгляду звернень громадян. Громадський контроль.

Необхідність та характер державного управління економікою. Зміст державного керівництва в галузі економіки. Система центральних та місцевих органів управління в галузі економіки, їх компетенція.

Правові засади організації управління економікою. Державний контроль та нагляд в сфері економіки.

Поняття кримінального права як самостійної галузі права. Система кримінального права. Кримінальне право в системі права України. Принципи кримінального права та їх закріплення в КК України.

Кримінальний Кодекс України 2001 р., його загальна характеристика. Структура КК. Принципи дії закону про кримінальну відповідальність в просторі. Дія закону про кримінальну відповідальність в часі. Зворотна сила закону про кримінальну відповідальність. Межі зворотної сили закону про кримінальну відповідальність.

Поняття злочину. Ознаки злочину за кримінальним правом України. Частина 2 ст.11 КК та її значення для розуміння поняття злочину. Критерії розмежування злочинів від інших правопорушень. Класифікація злочинів залежно від їх тяжкості і її значення.

Поняття кримінальної відповідальності і її ознаки. Етапи реалізації кримінальної відповідальності. Юридичні підстави кримінальної відповідальності.

Поняття складу злочину і його значення. Елементи складу злочину. Ознаки складу злочину. Види складів злочинів. Склад злочину і кваліфікація злочинів. Поняття об'єкту злочину. Класифікація (види) об'єктів злочину. Поняття предмету злочину і його місце в структурі складу злочину. Поняття і ознаки об'єктивної сторони складу злочину. Поняття суб'єкта злочину в кримінальному праві. Ознаки суб'єкта злочину. Спеціальний суб'єкт злочину. Відповідальність за злочини, здійснені в стані сп'яніння, і її обґрунтування. Поняття і ознаки суб'єктивної сторони злочину.

Поняття і ознаки покарання. Суть і цілі покарання. Поняття і ознаки системи покарання. Система покарань за діючим КК України. Види покарань. Основні і додаткові покарання. Характеристика окремих видів покарань по діючому КК України. Принципи і загальні начала призначення покарання.

Поняття і види злочинів проти власності. Майно як обов'язкова ознака злочинів проти власності. Об'єктивна сторона злочинів проти власності, її ознаки. Суб'єктивна сторона злочинів проти власності, її ознаки. Суб'єкт злочинів проти власності, його ознаки. Корисливі посягання на власність. Корисливі посягання на власність, пов'язані із зверненням майна в свою користь або користь інших осіб.

Поняття злочинів у сфері господарської діяльності. Система відносин, що складаються у сфері господарської діяльності – родовий об'єкт злочинів у сфері господарської діяльності. Об'єктивна сторона злочинів у сфері господарської діяльності, її ознаки. Спосіб, місце, обстановка як ознаки об'єктивної сторони. Суб'єктивна сторона злочинів у сфері господарської діяльності, її ознаки. Мотив і мета як ознаки суб'єктивної сторони злочинів. Суб'єкт злочинів у сфері господарської діяльності, його ознаки.

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Службова особа: поняття і види. Особи, які надають публічні послуги.

Трудове право України як самостійна галузь права України. Взаємозв'язок трудового права з іншими галузями права. Предмет трудового права. Функції трудового права. Поняття й особливості методу трудового права. Об'єднання державно-правового й договірної, централізованого й локального регулювання трудових відносин.

Система трудового права як галузі права: загальна й особлива частини.

Поняття й види джерел трудового права й форми їхнього вираження. Внутрішні й зовнішні джерела права.

Поняття й види суб'єктів трудового права. Трудова правосуб'єктність: виникнення, зміст і припинення, випадки обмеження.

Державні гарантії зайнятості населення. Державна служба зайнятості. Участь підприємств, установ організацій у реалізації держаної політики зайнятості. Соціальні гарантії у випадку втрати роботи й безробіття.

Поняття й зміст трудового договору. Умови трудового договору: встановлені законодавством та угодою сторін. Поняття місця роботи й робочого місця. Поняття трудової функції. Форма й строк трудового договору. Види трудового договору. Випробування як умова трудового договору. Контракт як особлива форма трудового договору. Загальний порядок укладення трудового договору. Особливості правового положення тимчасових і сезонних працівників. Сумісництво й суміщення.

Поняття й види переводу на іншу роботу. Переміщення і його відмінність від тимчасового й постійного переводу на іншу роботу. Зміна істотних умов праці у зв'язку зі змінами в організації виробництва й праці і його правові наслідки.

Поняття припинення, розірвання трудового договору, звільнення з роботи. Класифікація підстав припинення й розірвання трудового договору.

Відсторонення від роботи і його відмінність від розірвання трудового договору.

Порядок оформлення звільнення працівника й здійснення розрахунків з ним. Вихідна допомога.

Правові наслідки незаконного звільнення.

Поняття робочого часу. Принципи й методи регулювання робочого часу. Види робочого часу. Загальні й особливі характеристики робочого часу нормальної тривалості, скороченого й неповного. Поняття й види режиму робочого часу.

Поняття й види відпусток. Порядок їхнього надання.

Методи правового регулювання праці: державний і договірний.

Організація оплати праці на підприємстві. Тарифна система оплати праці і її елементи. Поняття заробітної плати, її структура й значення. Форми й строки виплати заробітної плати. Обмеження розміру відрахувань із заробітної плати.

Надбавки й доплати до заробітної плати. Гарантійні й компенсаційні виплати. Гарантійні доплати.

Відповідальність за порушення законодавства про оплату праці.

Поняття й функції матеріальної відповідальності працівників.

Підстави матеріальної відповідальності. Види матеріальної відповідальності: повна й обмежена. Колективна (бригадна) матеріальна відповідальність.

Визначення розміру заподіяної шкоди. Порядок відшкодування збитку, заподіяного працівникові.

Матеріальна відповідальність власника або уповноваженого їм органа за шкоду, заподіяна працівникові.

Поняття дисципліни праці. Методи забезпечення дисципліни праці.

Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства, установи, організації. Устави й положення про дисципліну для окремих категорій працівників.

Система стимулювання праці.

Поняття й склад дисциплінарного проступку. Порядок залучення робітника до дисциплінарної відповідальності. Строки застосування дисциплінарної відповідальності. Порядок зняття й оскарження дисциплінарної відповідальності.

Поняття, причини й момент виникнення індивідуальних трудових спорів. Органи, які розглядають індивідуальні трудові спори.

Порядок, строки, виконання рішень КТС по індивідуальних трудових спорах. Особливості виконання судових рішень за трудовими спорами.

Здійснення принципу соціального партнерства в Україні. Поняття колективного договору. Сторони колективного договору. Порядок укладання колективного договору. Зміст колективного договору. Контроль за виконанням колективного договору.

Соціально-економічні угоди: генеральна угода, галузеві та регіональні угоди. Сторони соціально-економічних угод.

Правовий статус організацій роботодавців. Конфедерація роботодавців України й мета її створення.

Правовий статус профспілок. Організації профспілок і їхня роль у захисті прав працівників.

Поняття колективних трудових спорів і момент їхнього виникнення. Порядок мирних процедур вирішення колективних трудових спорів. Незалежний посередник, його правове положення, права й обов'язки. Національна служба посередництва й примирення. Примирна комісія. Трудовий арбітраж.

Право на страйк та його обмеження.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

6.1. Сучасна економічна теорія

Базова:

1. Зайцев, Ю.К., Москаленко, О.М. (2018). *Сучасна політична економія як теоретична основа економічного розвитку суспільства*: у 2 кн. Кн. І. Філософсько-методологічні засади архітекτονіки предмета сучасної політичної економії: монографія. Київ: КНЕУ. 397с.
2. Зайцев, Ю. К., Москаленко, О. М. (2020). *Сучасна політична економія як теоретична основа економічного розвитку суспільства* : у 2 кн. Кн. ІІ. Сучасна політична економія як методологічна парадигма економічної політики розвитку у глобалізованому суспільстві: монографія. Київ: КНЕУ. 275 с.
3. *Основи економічної теорії* (2017). К.: Видавничий центр «Кафедра». 220с.

Допоміжна:

1. *Економічна теорія. Політекономія* (2022): Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. К.: «Знання». 710 с.
2. *Економічна теорія* (2019): навч. посібник / В. П. Решетило, Г. В. Стадник, Н. В. Можайкіна та ін.; за заг. ред. В. П. Решетило; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х.: ХНУМГ. 290 с.
3. Мацелюх, Н.П.(2023).*Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка*. К. : Центр учбової літератури. 382 с.
4. Мацелюх, Н.П., Максименко, І.А. (2015). *Економічні теорії в системі наукових економічних знань* .К. : Центр учбової літератури. 226с.
5. *Основи економічної теорії: політекономічний аспект*(2014): Підручник / За ред. Г.Н. Климка, В.П. Нестеренка. К.: Знання-Прес.

6.2. Мікроекономіка

Базова:

1. Талавири, М.П., Байдала, В.В., Бутенко, В.В., Болгарова, Н.К., Пащенко, О.В., Гуца, І.О. (2020). *Економічна теорія*. Київ: Наукова столиця. 338 с.
2. Базілінська, О., Мініна, О. *Мікроекономіка* (2019). Київ: ЦУЛ. 352 с.
3. Безугла, В.О. *Мікроекономіка* (2017). Видавництво «ЦУЛ». 288 с.
4. Поплавська, Ж.В., Криса, О.Й. *Мікроекономіка: Теорія і практика управлінської економіки*. (2019). Алерта. 270 с.
5. Рудий, М.М. (2017). *Мікроекономіка*: навч. посіб. Київ: Каравела, 360 с.

Допоміжна:

1. *Мікроекономіка* (2021). Укладачі : Ю. М. Петрушенко, О. В. Дудкін, Н. М., Костюченко. Суми : Сумський державний університет. 206 с.
2. Наливайко, А.П., Прохоров Є. В., Азьмук Л.А., Банщиків П.Г. *Практикум з мікроекономіки до підручника Мікроекономіка* (2016). К.: КНЕУ. 522 с.
3. Старостенко, Г.Г. *Мікроекономіка* (2023). Видавництво «ЦУЛ». 152 с.

4. Тарасевич, В. *Економічна теорія. Мікроекономіка* (2019). К.: Вища освіта XXI століття. 134 с.

6.3. Макроекономіка

Базова:

1. Кліменко, О.М., Крюкова, О.М., Філатов, В.М. *Макроекономіка*(2011). Харків: ВД «Инжэк». 250 с.
2. Макаренко, М.І., Семененко, Т.О., Петрушенко, Ю.М. *Макроекономіка* (2021). Суми: Сумський державний університет, 307 с.
3. Панчинин, С., Островерх, П. *Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка*(2020). Львів: Апріорі, 123 с.

Допоміжна:

1. Зарецька, Л. М., Кулініч, О. А. *Національна економіка*(2021). Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі. Харків: ХДУХТ. 132 с.
2. Івашина, О.Ф., Олексієнко, Р.Ю., Івашина, С.Ю. *Макроекономіка: навчальний посібник для самостійної роботи і контролю знань* (2014). Дніпропетровськ: Академія митної служби України. 100 с.
2. Кібік, О. М., Редіна, Є. В., Хаймінова, Ю. В., Котлубай, В. О., Примаченко, І. Ф., Калмикова, Н. Ю. *Макроекономіка. Мікроекономіка : практикум* (2020). Одеса. 76 с.
3. Юхименко, П.І *Теорія монетаризму* (2018). К.: Кондор. 386 с

6.4. Економіка сучасного підприємства

Базова

1. Афанасьєв, М. В. *Економіка підприємства* (2010). Харків: ВД «ІНЖЕК». 410 с.
2. Бойчик, І.М. *Економіка підприємства: підручник* (2016). К.: Кондор. Видавництво. 378 с.
3. Іванова, О.А. *Економіка сучасного підприємства* (2017). О. А. Іванова, Є. Ф. Пеліхов, О. М. Сумець . Харків : Вид-во НУА. 374 с.
4. Іванілов, О.С. *Економіка підприємства* (2022). К. : ЦУЛ. 728 с.

Допоміжна

1. Іванова, О.А., Макарова, Л.Г., Кречко, Л.В. *Економіка підприємства: збірник тестів*(2012). Харків : ХІФ УДУФМТ. 109 с.
2. *Економіка підприємства : підручник* (2022). За заг. ред. С. Ф. Покропивного. Київ : КНЕУ. 528 с.
3. *Економіка підприємства : навчальний посібник* (2015). За заг. ред. А. В. Калини. Київ : МАУП. 352 с.

6.5 Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини

Базова

1. Козак, Ю.Г., Логвинова, Н.С., Ковалевський, В.В. та ін. *Міжнародна економіка: Навч. посібник* (2016). К.: Центр учбової літератури, 1118 с
2. Липов, В.В. *Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини. Модуль II. Міжнародні ринки та форми міжнародної економічної взаємодії. Навчально-практичний посібник* (2009). К.: «Видавничий дім «Професіонал». 368 с.
3. Тарасевич, В.М. *Міжнародна економіка: підручник* (2016). К.: ЦНЛ. 226с.
4. Величко К.Ю., Печенка О.І. *Міжнародні економічні відносини: навч.-метод. посібн.* (2015). Ч.П. Харків: Вид-во «Форт». 88 с.
5. Янчев, А.О., Величко, К.Ю., Печенка, О.І. *Міжнародні економічні відносини: навч.-метод. посібн.* (2019). Ч.І. Харків: Вид-во «Форт». 178 с.

Допоміжна

1. Андросова, Т.В. Козуб, В.О., Янчев, А.В. *Європейська інтеграція* (2012). Х.: ХДУХТ. 200с.
2. Янчева, Л.М., Величко, К.Ю., Печенка, О.І., Соболева, Н.Ф. *Міжнародне ціноутворення. Навчально-методичний посібник у структурно-логічних схемах* (2015) Харків: Видавництво «Форт». 96 с.
3. Krugman, P. *International Economics: Theory and Policy* (2022). Addison Wesley (Pearson). 736 p.
4. Pugel, T.A. *International Economics* (2015). McGraw-Hill Education. 800 p.
5. Van den Berg, H. *International Economics: A Heterodox Approach* (2017). Routledge. 628 p.

6.6. Теорія права, Господарське право, Трудове право

1. Трудове право України: підручник (за ред. проф. О. М. Ярошенко). Харків: Вид-во 2022. – 376 с.
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII // [Електронний ресурс]: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
3. Методичні рекомендації про правове забезпечення контрактної форми трудового договору і сфери його застосування. Міністерство юстиції України. Лист № 32-8 / 473 від 28.03.2000 р // Бухгалтерія. - № 53. - 2000. - С. 23-35.
4. Тополевський, Р. Б., Федіна, Н. В. (2020). *Теорія держави і права*. Львів: ЛьвДУВС, 268 с.
5. Наливайко, Л.Р. (ред.), Припутень, Д.С. (2020). *Теорія держави і права в схемах та таблицях*. К.: «Хай-Тек Прес», 296 с.
6. Петришин О.В. (ред.) (2020). *Загальна теорія права*. Харків: Право, 564 с.
7. Наливайко, Л.Р. (укл.). *Теорія держави і права в тестових завданнях*. Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 759 с.
8. Заморська, Л., Карвацька, С. (2021). *Теорія права*. Чернівці: ЧНУ ім. Юрія Федьковича: Рута, 631 с.

9. Бочаров, Д. О. (2021). *Теорія держави і права*. Дніпро: Ун-т мит. справи та фінансів, 286 с.
10. Кельман, М. С. (2023). *Загальна теорія права*. Тернопіль: Терно-граф, 363 с.